1ХЧ

Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ◆ ШИНАРА, 25 ДЕКАБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 154 (7032). ◆ Мах 3 кап.

Яхъа дневник

Советски халкъо Сийлахь - йоккха Котадаьккха 40 шу дузача шIейна сийленца накъбахара хьинар кхоца деш къахьегаш болча Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода болхлоша боккха толам баьккхаб. Продукци мацхало лаккхара пятилетка дийлагIча шера план 16 декабрехь товарни продукци арахецара задани 20 декабрехь кхочашдьйнна дар. Кхы дукха а хьалха кхочашдьйнна дерригачa технико-экономически хьоххамийн диъ шера задани а. Шера планах лаьрхIачул совгIа арахеца лерхI цар 430—450 эзар сома мах болу товарни продукци.

Заводе еррига арахецача продукцех 47 процент ю пачхьалкхен дийна Знак йолаш я. Къахьегама бесарле лакхъяра план 108 процент кхочаш а яь, совдаха ухха хананца пийсдача корхIи ахи процент лакхьенгай из. Арахецача продукцега дIабодаш бола мах лохбарех 310 эзар сом кходаьд.

Ихье хьалха латташ я пятилетка диъ шера план ханал дукха хьалха кхочаш а яь, хIаьо тIадоегIача шера марг бетта чотах къахьегаш йола Пушкаревский Владимира, Нагибин Георге, Вартанян Арсена кулгалдеча бригадаш.

* * *

Шерра социалистически ях1ь йоаржаьнй Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача Грозненски аьшкабетона конструкцей завода болхлоша РСФСР Лакхехьарча Советан халкъа депутатий хоттигерча Сочетаннов хорнамаш хулача денна сийленца накъбахара. Ер шу доладелча дена цар пачхьалкхен планал совгIа арахийцай 290 эзар гаргга сома мах болу товарни продукци. ХIара болхлочоа дIалаьрхIача планал совгIа арахийца продукци ялх бIаь сомал тIех я. Арахецача продукцега дIабодаш бола мах лохбарах укх шера цар кходаьд пачхьалкхенна 144 эзар сом.

Заводерча еррига цехий коллективаша тIехкхоачашду шоаш укх шера тIайийца денхараш. Къаьстта дика къахьегарца белгалъьнна я Нагерманов Бауде кулгалдеча кхоалегIча аьшкабетона цехен Сапрунова Нина Ивановна керте латтача шоллагIча маркхала - бетонии цеха коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА КАРАРА ШУ!

1985 шера кхачка балхаш дара юртбоалама техникаший ханнахьен дикен тоаяра республиканския социалистически ях1ь йоаржаира кхайкарал дахь Шалински района механизатораш укх деношка тIатеIIа трактораши тIехьайийса лоласш йола инвентари кийчъеш боахк.

Къаьстта хьинар айденна къахьег «Искра» яхача совхоза механизатора Ахухаджиев Хумапда. Не йоккха балха опыт йолаш тракторист ю. Тхьаь пхийтта шу да цо болх бу. Цхьа дIадIа а дахийтац балха ший норма дикка тIехкхоачаш ца еш.

КагIйча наьха хьехархча а ва Ахухаджиев. 12 механизатор Iомадаь цо. Шоай хьехамча санна дика къахьегаш ба уж а.

СУРТА ТIА: (аьттехьара аьрдехьа) механизатор Х. Ахухаджиев, молотобоец, комсомолец Х. Аламов.

Х. МУКАЕВА

текста сурт.

Нах тохабелча...

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза шерарча пятилетка кьалзарча шийшера ши миллион гаргга сом маьхка зе дир хьайбай боахамо. Цу юкъа пачхьалкхенга ца йоккхаш 6630 центнер шура тIайиеар колхозе, дулх — 780 центнер. Дукха хьайбаш а дайоь. Из гIуланх дIахо ле йиш йоаш дацар.

1982 шу чакхдоалаш колхоза правлене, партхоно, профкомо цхьан яьча заседане дийцар из дош. Собране наха дIадоввнйтар болх тоабере де лерзIараш.

Эттаре хьалха терхам тIабайттар хьайбай боахама материально - техническе база дегIайоалаера. Района кулгалхошка кхоъ кхувашах, кьаьйлер 1200 хьайбана лакрхIа шурий комплекс. ТIакха балхашта механизацщ а еш, цIа утоплокаш тоэ а еш, реконструкци йир хьалха хиннача шин фермано. Цул совгIа, хIара ферме столовеи хьайбийлар, хьайбаш ледадераш шин сменагIа болх бергболаш аьаштIехьдеаккхар.

Рябинина кулгаллу агрономически службе доокъяр кийчдера чIоагIа йоакхо а тьлер. Тайп-тайпанан ма зиццан хьайбашта из воаттадейта Iепешдир цо.

Шертта да, лаьмэ дазда доа. доц из. Юкъе хIамр ца юташ дуорглолаш патока, тайп-тайпане микродобавкаш еттащ юйдай мара хьешка дивлиц гIона доаттьар. Кхы а цхьа хIама да. Доазаа ца дукш дитар дIалосса. Из дукха кхоабача хьайбашта дIалу.

Кердача тайпара аьаштIехьдаьнтар хьа итог ерта а нах материально а морально а белгалбоахкага а. Масала, кхьа итогех хIара ферма хьакара кхоь моттиг ываккхранта алхан премеш луш хиларах совгIа, пленаш дукхагIа кхьалача шурий хIаре килограммаш, тIатеттейтача хьоаналах аха тадаига юкъедоаладир.

Цу доарцгIа а леттара чIоагIа айдир наха хьинар. Доле, шура а тIехьийтар. Пятилетка кхоалегIча шера план 2900 тонн йолаш, 3400 тонн дIаелар из Дахьенна, хIаьйа дулх — 1982 шера хинначул шоазе дукхагIа.

Кхы а дикагIа болх бу колхоза хьайбаш ледадераш укх шера. ЦхьоанагIча декабре кхочашдийр шура а дулх а доккхар укх шера планаш. ХIаьта 10 декабре хьатIекхоачаш елха шура пятилетка диъ шера заданал 362 тонн дукхагIа хилар, дулх — 12 тонн. Цу тайпара тIехьарча шин шера чIоагIа колхоза тIадиса хинна дехкар. Из толам боаккхача белгалбалар доярхаш: Ткалинева Ульяна, Сагиева Даша, Кациева Сакърат, Толпеко Анна; скотникаш: Павловски Виктор, Балдинов Иван, Сагиев Гамаин; Iэхьяй леладераш: Рвач Мария, Хайкова Татьяна, Черенкова Галина, кхыбараш.

Лакха цIераш яьхе доярхаш районе а хьалхара йоь моттиг дIалоацаш ба. Иттлагlа декабрьхьатIехкхоачаш Ткалинева Ульянас, масала, хIара кхоабача Iаттагара 3678 килограмм шура йоаккхар, шера план 2100 килограмм йолаш.

Колхоза фермашта юкъе зерхача кхьа кьалза я Кузно Александр Семенович воста латтар. Зоотехнически дехкар дийшача цу кхоача специалиста цигга болх бу дукха за мц. Цхьабаккъада, кулгалде из ваьачул тIехьагIа кхелуш тоаваер къахьегама дисциплина, чIоагIбелар тайп-тайпарча кхьамех бола малех латтача коллектива юкъера барт. Цунга кьешока лакъдаваир ферма кхьоазамаш а. Ноябрь бутт болалуш кхочашдир шура йоахара тIатIаша хинна дехкараш, хIаьта хIана тIадоагIача шера февраль бетта чотагIа боле бош ба.

М. ХАМАТХАНОВ.

Бригадни подряд юкъейоалаергъя

КПСС ЦК майски (1966 шера) Пленум хиначул тIехьагIа мелиораци яь 6,1 эзар гектар лаьтта тIахиийттад Грозненски района боахамашка. ХIана дIалаьрхIача оахаш дар—15847 гектар а долаш 18621 гектар да а дерригга районе хIамаш дIаювш долчох 10,2 процент хулаш дар. ХIаьта 7800 гектара тIа хиш дехкара йолча системана реконструкци яьй, цул совгIа капитально планировка чекхъьккхай 3500 гектара.

Хиш дехка лаьтташ районе дукхагIа хийнтара хаддамза йоахо ю. Иштта, 1985 шера «Грозненский молочный», «60 лет Октября», «Атагинский» совхозашкеи Ленина цIерагIча колхозеи 937 гектар тIакхетаргда мелиораци яь лаьтташ.

Хий дехкача лаьтташ тIара хIара шера дика хьийкъа ялата, доакъара, баьцалаарай культураш хьалкхе дукххача боахамашка. Иштта, укх шера «Атагинский» совхозе хIара гектара тIара 30 центнер кIа чуийцад. Цу совхозе П. Суганова кулгалдеш йолча звенос хIара гектара тIара 65 центнер фуалхьаьха хьаккIаш яьхай. Дика хиннад цига баьцадарш. Мелиораци яьча лаьтташ тIа ялатех доакъарен культураш хьувкъаьй ха-эзар шера «Грозненский молочный» совхоза болхлоша, 1 Мая цIерагIча колхоза къахьегамхоша.

Халахете а, района цхьадолча боахамашка пайда эцац дукха рузкъа а дIадахийта мелиораци яьча лаьттаех. Масала, Ленина цIерагIча колхозе хIара гектаре тIара 15,9 центнер мара ца боал ялат чуийцадац. Кхы а эсалагIа хьувкъаьв хьалхйебаьб «60 лет Октября» яхача совхоза болхлоша. Цар хIара гектаре тIара 8,6 центнер мара ялат даьккхадац.

Нагахьа санна карарча шере мелиораци яьча лаьттаех хIара гектара тIара районе гIолла 164,8 центнер баьцадарш чуийцадале Ленина цIерагIча колхозе даьхараш 39,3 центнери «Советская Россия» яхача колхозе чуийцараш 46,8 центнери мара дац. Геттара эсала хьалхкхеяьй цу боахамашка доакъара культураш а.

Цу факташа хьахьокх мелиораци яь лаьтташ ма доаггIара доал деш ледадара, царех пайда эцара дакхе цIераш яьхача боахамий кулгалхошеи специалистатеи йоакхо еш ца хилар.

Ховш да, хий деттаж доача лаьттана минеральни удобренеш чIоагIа эшилга. Царех а ма боаттIара пайда летка кхаь шера юкъера лаьрхIача хий дехкаш долча лаьттаи хIара гектара 11,2 центнер мара минеральни удобренеш кхачийтаяц, нормагIа хало йоагIараш 15 центнер йолаш.

ДIахо йодача хана мелиораци яьча лаьтташ тIа продукци дукхагIа яккхара, тешшаме хьувкъам болаш культураш хьалкхеяра, Iилмо ма яххара, 1985 шера дена кхашка севообороташ юкъейоалас лерхI. Цул совгIа къаьстта боккха терхам тIабохийт хий дехка лаьтташ леладергдола механизатораш, специалисташ, болхлой кийчбара.

Таханарча дийнахьа 1988 болхлю чуволаш йола 63 бригада я хий дехка лаьтташ лезадеш. Царех 39 бригада мара хиннац коллективни подрядагIа къахьегаш. Из юкъе а йоалаль болх беш хилча доккха бертат доалаш хилар хьахьокхад укх шера «Атагинский» совхоза бригадашеи звеношеи. Цу духьа 1985 шера мелиораци яь дерригга лаьтташ дIадаха лерхI цу хьисапе къахьегаргдолаш йолча бригадашка.

Я. ХАЧУКАЕВ,

Грозненски района юртбоахама управлене корттера агроном.

НОВ. А. А. ХУСАИНОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка хьиназа къахьегарах, юрта боахама продуктай производство алсамъяккхара боккха организаторски болх барах, республика общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Хусаинов Абухасан Арсановичa — Ведана районерча Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный, 1984 шу, 20 декабрь.

НОВ. Н. Н. НИКОЛЬСКЕНА «НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Цирковой искусства даьчъе дика гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист» яха сийлен цIи лойла Николай Николаевич Никольскена — «Союзгосцирк» яхача Ерригсоюзни объединене артиста.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный, 1984 шу, 20 декабрь.

НОВ. З. А. АХМАДОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни профсоюзни органашка дукхача шерашка берхате болх барахи ваьча дийнахьа дена 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ахмадов Зилаудин Ахмадовичa — профсоюзий Нохч-ГIалгIай областной совета секретара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный, 1984 шу, 24 декабрь.

НОВ. П. И. РЕЗНИКОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни органашка дукхача шерашка берхате болх барахи ваьча дийнахьа дена 60 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Резников Павел Ивановичa — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара цIен заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный, 1984 шу, 24 декабрь.

Лаьттан дай хила

«Комсомольский» совхозе комсий бешанаша дIалаьцад 841 гектар лаьтта. Царех 666 гектаро во боацаш хьувкъам беннаб укх шера. ХIара гектара тIара 53 центнер а гулъяь боахамо пачхьалкхенга еххай 35 эзар центнер, пешта аьлча шера планагIа лаьрхIа хинначул 1,5 эзар центнер дукхагIа.

Укх шера 175 гектара тIа керда комсий бешанаш дIайогIа лаьрхIад совхозо. Цу гIулакха юкъе доаладергда керда сорташ, цу даьнъе бахача наха дукхагIа хьашт дола — столови дараш.

Таханалца привывка яь Алигате яхача сортах йола 65 гектари Карабурну яхача столови сортах йола 39 гектари къона комсий гаьнаш дIаегIай оаха, — яхаш дувц цхьоалагIча отделене управляюще Асхабов ШахIида.

Бакъдар аьлча, комсий керда беш дIайогIар атта доацашн безача маьхеи гIулакх да. ХIаьта а эшаши шийга дIадахийтар сихха юхаметтаоттадеш да из.

ВIаьстан юхьеи аьхкийн дикна Iупал дир къонача комсий беша — юкъера лаьтта тоадир, оасар дIадаьккхар, лазарех ерзаеш зуламдерган йоаеш обработка йир. Подкормка а еш, хий дийхкар саженцашта. Цудухьа уж дика, массе метте цхьатарра дегIаяха а йолаёйр. Къонача комсий бешамашка хIана бIоагIий догIаши аьшкасаьрг тохаш латт.

— Тха комсаш лелаераша хьинар чIоагIа айденна, балхаш дика вIаштIехьдаьха къахьийгар, — йоах совхоза директора Юрий Георгиевич Цогоева. — Цудухьа дог тайша дар тхо комсий керда бешамаш дIайогIара балхех тхоаш дика лоархIадергдолгах. Кхьиеттел план а дика тIехкхоачашдергйолгах. Тхона хетар бакъ а деш, «Чеченингушводстрой» яхача объединене начальника Мурат Сакаевич Висантова ноябрь бетта юхье цIаьнха а дош делар тхоа: «Тхо-бахьан долаш хIама юкъагIа дусаргдац. Комсий гаьнаш дIайогIаргйолча лаьтта шийханнахьа яь йоаккхартьа планировка» аьнна.

Юххьанца 180 гектара тIа белгтала болх во бакъар Анатолий Фёдорович Кодаров начальник волча Шелковски районерча ПМК-3 болхлоша. 80 гектар лаьтта дика тоадир совхоза механизатораша а — Гармаев Денси Хадиев Ширванен. Цар хIара гектара тIа 800 килограмм йолаш минеральни удобренеш тайсар, лаьтта тIаиIалтIатехар. ХIаране денна 20 — 30 процент тIехкхоачашъю сменни нормаш. Укхаза дIайогIа лаьрхIад вай республикана керда долча Заладенде яхача перспективни сортахи Галан яхача столови сортахи йола комсаш.

Цхьабаккъда, балхаш соцаде дийзар, хIана аьлча ПМК-3 болхлой болх-болхиц а доацаш дIалийлхха бахар боккъал башка лаьтта планировка ца еш, царх аьнна доха а дань. ХIанз цу лаьтта е комсаш дIайогIа а, е кхы йола юртбоахама культураш кхее а йиш йолаш бац лаьтта леладераш.

Цул тIехьагIа фу мах хул «Чеченингушводстрой» объединене начальника М. Висантова деша? МегИйта йиш йолаш дий из — хий дехка 100 гектар лаьтта севооборота юкъера даккхар, пайда эца йиш йоацача даккхар? Цу тайпара болх, аьлча а нетар, ие ма барра духьала ба халкъа боахама дерригача доакъошка порядок оттаяра хьакъехьа партеи правительствал дIадехарашта.

«Комсомольский» совхоза къахьегамхой бокъо я ПМК-3 коллектива гара шоашта дизза новкъостал хиларга догдаха. Дерригача халкъа юкъара рузкъа, цун доалахье — лаьтта массаза а массе метте а бакъа, дас санна пайда эцаш леладе дезаш да.

П. ГАГИЕВ.

Дмитрий Федорович Устинов дIаволлар

ЦIеча майда тIа хинна траурни митинг

Советски халкъо, Коммунистически парте, Советски Эскарен ТIема - Форда Флотеа, тIемахоца 24 декабре тIехьхьарча вовкъа ваьккхар Дмитрий Федорович Устинов — Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени воккха деятель, КПСС ЦК Политбюро член, СССР обороиа министр, Советски Союза Маршал, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

КхоалагIа да да Союзий цIен Колонни зале таьзет латта. Цунна юкъе дакхача постамента тIа гобаьккха яхка венокаши эзаца долаш гIорваьннача военачальника прах чуйола урна латт.

11 сахьат даьнна ха. Таьзета вахте латт новкъостий Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русанов, Н. И. Рыжков.

ХьалхагIа а мо мара лаьгIлуш бац чуухa нах. Нистхилар доацаш, гIайгIане баха вале гIала чакхбувл эзараш бола столицай областен къахьегамхой, военни округий, бIуни флотийи викалаш, партийни, советски, общественни организацей болхлой.

Дмитрий Федорович Устинов чIоагIа лархIарца новдаш бир доазол дехьарча цхьадолча мехкий военни делегацеша.

Iаьрж делла ашараш ах тIаьзета.

Сийлен ха тIа отт таьзет вIаштIехьдоаккхача правительствени комиссе членаш Г. В. Романов, В. В. Гришин, В. М. Чебриков, Л. В. Смирнов, С. Л. Соколов, С. Ф. Ахромеев, К. М. Боголюбов, М. С. Смиртюков, И. Ф. Дмитриев, К. П. Кудинов.

12 сахьат даьнна ха. Кхелхачун прахах бIарг тохилга чакхдоал. Зала чу бус Д. Ф. Устинова дулхах-цIея бола нал, гаргара нах, доттагIий, соратникаш. ТIехьара бIаргтоха минуташ.

Лекхаш Iаьржа делла ашараш а йолаш Союзий цIен Колонни залера хьаара а яйя, йоккхача тоба лафета тIа Iоттаю Д. Ф. Устинова прах чуйола урна. Кортеж шорттига ЦIеча майдан тIа йода.

Процессиеа хьалха — дукха венокаш. ЦIеча гIайбилтеш тIа а дадаш хьу Д. Ф. Устиновна Даьхенна хьалхашка дойкхий хIамаш карагIдуваларах тийнна совгIаташ.

ЦIеча майдан тIа — столица эзараш къахьегамхой. Укхаза трибунаш тIа — КПСС ЦК членаши членалла кандидаташи, КПСС Центральни ревизионни комиссе членаш, СССР-ен РСФСР-ен Лакхехьарча Советий депутаташ, министерствай ведомствай кулгалхой, военачальникаш, производство хьалхалаттараш, партийни, советски, общественни организацей викалаш.

Укхаза ба Советски Союза Маршала ийшай тIехьхьера декхар дIадала Москве баьхка доазол дехьарча делегацей членаш, СССР-е аккредитованни йолча дипломатически представительствашта керте латтараш, посольствашкара военни атташеш.

13 сахьат даьнна ха. Кхелхачун прах чуйола урна йоккхача тоба лафета тIара Iо а яьккхе, В. И. Ленина Мавзолейна хьалхашка постамента тIа Iоттаю.

Мавзолея Центральни трибуне хьалтIабоал новкъостий Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русанов, Н. И. Рыжков, таьзет вIаштIехьдоаккхача Правительствени комиссе членаш.

Таьзета митинг хьоелл Правительствени комиссе председатела — КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара Г. В. Романова. Цо белгалдаьккхар, Коммунистически парте, советски халкъо, цун Герзашцарча Низаша КПСС ЦК Политбюро член, Советски Союза Маршал Дмитрий Федорович Устинов, партеи Советски пачхьалкхени воккха деятель, коммунист - ленинец, визза вола патриоти интернационалисти тIехкхьарча новкъа воаккхаш хилар.

Дмитрий Федоровича талант Советски пачхьалкхен оборонни промышленноста тIехвьнна воккха организатор хиларах тарра къьагагIа белгалъьлар Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шераш, белгалдаьккхар Г. В. Романова. Юкъарчал доацаш цо кулгах а деш найчдеши цхьатарра дукха арахецаши хиннад фашистски Германи эшае йиш хийта доаа герзаши тIема техникаи дукхха тайпаш.

Дмитрий Федорович укх тIехкхьарча хана дукхача шерашка дIахо кулгалдеш хиннав мехка оборонни промышленноста. Цун цIерашца дувзаденна да дикагIа дилача керда йола техника ракетни сухопутни бIуна, авиацеи ТIема-Форда Флотан хьаяр, космос карерзаяре советски программа чакхъяхар.

30 совгIаца шера партеи Центральни Комитета член хиннав Дмитрий Федорович, КПСС ЦК секретарь, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат а ЦК Политбюро член а. Советски правительстве бехкетоахамеча постащ тIа волаш цо доккха дакъа лаьцад КПСС ленински чурен арахьарен политика кийчъечеи практически чакхйоахачеи, мехка производительни низаш дегIадоаладара, цун экономически оборонни потенциал ондаккхара, халкъа хьал таро лакхъяра бIарзагIа дола денхараш кхоачашдеча.

Дмитрий Федорович нахица айхха вувзавенна, цар чIоагIа сий деш вар. Из белгалвоалар Iимерзеи гIулакх де кийчеи хиларца, къахьегача сага эшарйи йоанхоийи Iалаьмате чIоагIа терко еш хиларца. Советски нах цIъа санна дукхаза а тешам беша хиннаб цунах ССР Союзеи Российски Федерацеи Лакхехьарча Советий депутаталла хержарца.

Партена лараx бархI совгIача шера СССР оборона Министерствана керте лаьттав Дмитрий Федорович Устинов. Цо ший дерригга хьинар гIадахийтаи са ца кхоеши къахьийгад Эскарен Флотен низ айбара, хIанзарчун тайпарча герзацеи техникацеи уж кийчдара.

Маршала Устинова хадданза йоакхо яьй Варшавски Договора эскарий тIема вовшал чIоагIдара, вай Даьхен социалистически содружества пачхьалкхенаши империализма агрессивни тайпача билхах тешшаме лорадеита Iалашдара.

Дмитрий Федорович Устинова Коммунистически партеи Советски пачхьалкхеннеи хьалхашка карегIдийна тIехдаьнна доккхий хIамаш дезача совгIаташца белгалдаьхад. Цунна енний Советски Союза Турпала цIи, шозза Социалистически Къахьегама Турпала цIи, цхьайтта Ленина орден, дукха кхыйола советски ордешаши медалаши, хIаьта иштта доазол дехьарча дукхача пачхьалкхений совгIаташ тийннад цунна.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС МГК хьалхарча секретара В. В. Гришина, СССР оборона министро Советски Союза Маршала С. Л. Соколова, М. В. Фрунзе цIерагIча Куйбышевски производствени моторостроительни объединене фрезеровщика, Социалистически Къахьегама Турпала И. П. Кудинова, СССР авиационни промышленноста министра И. С. Силаева.

Дош лу БКП ЦК Политбюро члена, НРБ халкъа оборона министра эскара инарала Д. Джурова. Укхаза дакъа лоацаш йолча Варшавски Договора юкъе доагIача мехкий эскарий делегацей цIерагIа цо дIахойт Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага Советски пачхьалкхена, СССР оборона Министерствага мехкага во дар чIоагIа новкъа долаши эскарий солидарность йолаши шоаш хилар.

Массаена а чIоагIа халахиннаб тхона Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени цIи хеза деятель, Советски Герзашцара Низаш чIоагIдара хьинар ца кходеш хинна СССР оборона министр, тха тIема доттагIи новкъости Советски Союза Маршал Дмитрий Федорович кхалхарах бола хоам, аьлар цо.

Социалистически Болгаре къахьегамхошта цIаккха а диц лургдац болгарски советски халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдеча цо лаьца дакъа.

Оаха дика кхетаду: хIанз дуней халкъашта юкъе латтача хьалацка вай цхьоагIо чIоагIагIа мел хуя, вай тIема мугIараш кхотадена мел хул, вай эскарий тIема кийчо лакхагIа мел хул, тешамегIа Iалашдулургда социализма мехкий вошал долча халкъаша хIама хьадара хьега кьа лорадеига, толамегIа хургба лаьттара машар чIоагIбара доаттабу къовсам.

Траурни митинг дIакъовл.

Советски Союза Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени кулгалхой Мавзолея трибуна тIара Iо а бахе Кремлевски пена дIатIабоалх.

Д. Ф. Устинова прах чуйола урна шаша чу дIачуоттаю. Из дIакъовл мемориальна улгаца. Цу тIа язаь да:

Дмитрий Федорович УСТИНОВ

30 X 1908 — 20 XII 1984

Майда тIа екаш я Советски Союза Гимн. Хозаш я артиллерийски салюта залпаш. Торжественни маршагIа тIехьовл тIемахой подразделенеш. СССР Герзацарча Низий викалаша тIехьара тIемахой IаьдалагIа сий ду Советски Союза Маршала Д. Ф. Устинова.

Советски халкъа цIаккха а вицлургвац Дмитрий Федорович Устинов — Советски Союза Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени цIи хеза деятель, гIорваьнна военачальник.

(ТАСС).

ЛАЬРХIАР КХОАЧАШДАРА — КЕРТТЕРА ЙОАКХО

XIX областной комсомольски конференцера

22 декабре г. Грозне театрально - концертни зале хилар XIX Нохч-ГIалгIай областной отчетно - хоржамий комсомольски конференци.

Конференце делегаташа йист па хулаш цхьа минот яьккхарца сий дир веннача КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра, Советски Союза маршала, СССР Лакхехьарча Совета депутата, Советски Союза Турпала, шозза Социалистически Къахьегама Турпала Дмитрий Федоровича Устинова.

ВЛКСМ обкомо отчетни юкъа бахча балхах лаьца доклад йир комсомола Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаева.

Ревизионни комиссе балхах отчет йир цун председателя Х. А. Сатуева.

МугIараш кхы а шердаь, идейно а, организационно а чIоагIъенна наькъаера шиъ XIX-ча конференцена республика комсомольски организаци. Кхаь шера яийтта эзар совгIа сага тIакхийтта из хIанз латт 155290 ВЛКСМ членах, — аьлар докладчика Г. Х. Эльмурзаева. Хаддаза эргайоаккхаш тоаеш хиннай комсомольски организацей структура. ХIанз цунна чуйоагIа 19 горкоми райкоми, 1765 юххьанцара, шоаштта юкъе 14 райкомий бокъонаш яраш а йолаш. 5210 юххьанцарча организацей бокъо йола цехови, 1262 группа. Цар балха гIулакхаш кхы а бернатегIа хилийтара, нагирхой хьинари ииэн совбаккхара боккхача маьхе хилар «Комсомола партийни кулгалдеита дIахо тоадараш нагирхошта коммунистически кхетам лучара цун лоархIам айбараш» хьакъехьара КПСС ЦК соцам, комсомольски болхлой Ерригармерсни совещане КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос даь къамаьл.

Цар дIадийхар комсомолагара хьадда дола гIулакхаш кхоачашдеш хулга. Цудухьа, балха дукхача формехи методехи пайда а ийбеш комсомольцийи нагирхойи политически къахьегамен хьинар айдеча нарагIдаьнна цхьадола гIулакхаш хьахьекха ца Iеш, къаьстта теркам тIазза дийцар конференце докладчика а делегаташа а шоай балха тIа йолча мелача моттигех, ледарло хилара бахьанех, дIадаханза дарrдоацача кхоачимбоацарехи гIалатех. ХIаьта цу даьнъе вайна аьттув балар лойи эггара хьалха де доагIар да тIаийду соцамаш, решенеш кхоачашъелга тоадар, яхаш хьалхадоахар цар. Хьаьцаргда вай комсомольско - нагирхой бригадаш вIашагIйоххарца, цар болх тоабарца, нагирхой хьинар айдарца дувзадения гIулакхаш.

Къонабарий 256 бригада, 5700 вIамигача сагоа йоIоа хоам баьб йиъылагIча пятилетка заданеш кхоачашъярах, 1,5 эзарне — пхе шера планех лоархIабарах. Эггара толашагIъяраш санна белгалйоахар конференце ин. Н. Шулипина, Н. Дубовске, М. Инаркиева, Г. Мусаевас, А. Тарамовас, Л. Сабиевас кулгалду Старогрозненски УБР, «Грознефтехимремстрой» треста, ГI. Ахриева цIерагIча «Электрострумент» завода, Урус - Мартановски бувзама узела, Ножай-Юртовски района «Путь Ленина» колхоза, Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза къонабарий коллективаш.

Хьалхалаттача 670 нагирхочоа «60 шера Ленина цIи лелаеш» яхача ВЛКСМ ЦК знак еннай. ХIаьта «Назрановский» совхоза доярка Дзаурова Цизашен Грозненски производственни швейни объедннене хIамаш тегачоа Батукаева Сацитайн къахьегама гIулакхий комсомола эггара дезагIа дола совгIат «Трудовая доблесть» яха знак луш мах баьб.

Дукхача даьнъе цар а нхычар а кьинарах нарагIдаьнна хIама лархIа доагIа областной комсомольски организацена 1983 шера итогех ВЛКСМ ЦК карара нара тела ЦIе Байрах илар.

Республика комсомолана нарагIдьннараш шено боацаш дала а дIахо дегIаахара эггара хьалха эшар из гIулакх кхадетта новкъардеш дIанхар да.

ХIанз а кIезига бац цхьаццайолча нагирхой коллективашка шоай нормаш кхоачаш ца ераш, кхье дакъа ца лоацараш, тIаийца социалистически декхараш, кхомбара счеташ, творчески планаш йоацараш. Къаьстта яIрча хьал да Нохч-ГIалгIай гIишлоньяра управлене. Укхаза яхье дакъа лоаца нагирхой 20 процент мара бац. Заьханнахьа цун итогаш йиц, уж дIейованийтилга IалашдаI. Цу тьанъехьа управлене ВЛКСМ комитета хьалха а кIезига критика яьиц тайптайпарча форумашна, лакхе латтача комсомольски организацешта а шоаш а из гIулакх тоадергхилара тешам луш дукхаза дийна решенеш тIаийлый, бакъда, уж кхоачашъелга IалашдаРа дийна организаторски болх беш управлене ВЛКСМ комитет, Заводской райком, Грозненски горком, Нохч-ГIалгIай обком хиннаьларе доша цхьая кога тIа ца доалаш дусаргдацар.

XVIII конференце дIаяздаьдар хьайбай боахаме кхы тIа а 63 комсомольско - нагирхой коллектив вIашагIйолларгьа, аьнна. ХIаьта хьаьраш 20 мара яц. Нагирхой яхь вIаштIехьйоаккхача цу тайпара кхоачамбоацараш къаьстта дукха гучадувлийт комсомола Грозненски, Сунженски райкомашта, Наурски района «Комсомольский», Ачхой - Мартановски района «Ореховский» совхоза комитеташа. Уж а цу даькъе талмаста болх бу лхаш юецаш хиннай укхал хьалха дIалхача областной конференце. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш хьагучадахара, хIамаи доали хьурмати ца дераща кьовсам боаркабара хьакъехьа Iалаьмате дукха де делаш я «Комсомольски прожектор», яхаш белгалдоахар дуккхачар.

Кхаь шера кейда тIехкийттай 116 комсомольско - нагирхой коллектив. ХIанз вайцига я цу тайпара, шоашта юкъе ахаш совгIа бараш ВЛКСМ членаш бола. 958 бригада, звено. Цар чулоац 15 эзар вIемсаги йоIх.

Цхьайолча ВЛКСМ райкомашта, юххьанцарча организацеша де доагIар лац е йиш йолча комсомольско - нагирхой коллективаш хьаяра, уж йохаргIйовца хьалаш Iалашдара, бригадки хьисапе кьахьега яхара. ХIана цу тайпара къахьегам вIаштIехьбаьккха болх беш йолаш йолчарех хIара иттлагIа яр мара яц. ТIаккха моттигаш хиннай, цу гIулакха хьалхе йоагIа кийча ца ен, сихбале из дена а. Ишта, нагахьа санна аттестаци елехьа тхацига нагирхой 21 коллектив хиннале из яьчул тIехьагIа 9 мара йисаизар, яхаш дувцар СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода аппаратчиас Л. Янченкос.

— Районера 2500 комсомолеши нагирхои ва Сийлахьйоккхача Коталон 40 шу дизара сийна къахьегама мул боаккхаш, — аьлар «Электроинструмент» завода слесара ТI. Халгуева. Болх беш я шийтта комсомольско - нагирхой коллектив, цу даькъе йолча пхеине тIадоагIача шера чотгIа болх бу тоъал ха я. Царех кхоачамбаь Iе йиш йоацилга гуш да, тоъаш яц уж тха заводе а — сррига кхоъ. Полаш я тхацига уж вIалла йоаца предприятеш, Ледара латт из болх трикотажни фабрике, мельзаводе, кхычахьа. Цу дерригне кIаьгга хьахьокх тха ВЛКСМ райкомо, юххьанцарча организацеша цу даькъерча резервех пайда ийбеча мелал гойтилга. Коллективашка латта хьалаш кIоаРга тахкар духьа моттигашка кIезига ух ВЛКСМ обкома болхлой а. ДукхагIча даькъе комсомола райкомаша сателеш ухийтача хоамех кхоачамбеш Iа уж.

Шоай коллективо доахача толамех дийцача Старогрозненски УБР мастера Н. Башминова къаьстта терко тIаззар болу тоабара йолча таронашта. Кхоъ материал лаш дIа а йохийтар, шин дIайаххьа къухьега лаьрхIаш цар.

«Тежинский» совхоза бахаш делаеча бригада кулгалхочо I. Кагерманова белгалдаьккхар, комсомольско-нагирхой коллективай хьокхамаш лакха хилараx доалаш дац цар комсомольски группай гIулакхаш, аьнна. Коллективерча хIара сага къахьегама, вахара гIулакхаш, дисциплинеш порядоки бахьан шоаш бехктоидаме йолга кхетадеш хила еза уж. Цо предложени елар хьалхе еш хинна къонача механизаторий конкурсаш юхадIайолайнча бахьахьа дар, аьнна. Ишта цу тайпара мероприятеш шоашта юкъе чакхйохаш хулга дIадийхар цига къамелаш даьча юрта боахама кхыча профессех бераша а.

Дукхачар белгалдоахар республика халкъа боахама эша кертгера профессеш дукхагIа караерзалра нагий нах тIакхувш, шоай коллективай дина традицеш ебаеш, даьй революционни, тIеми, къахьегама сийлен гIулакхашта тешаме болаш хилийтара шоаш бу болх комсомольски организацеш кхы а кIоаргбеш боаркабе белаш хилар, къаьстта хIанз советски халкъ Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара, хургйолча парте XXVII съезда баха ма боагIара накъадаха кийчлуш долча хана. Къонача тIехьен интернациональни, патриотически, къахьегама, нравственни, Iилма - материалистически кхетам балара шоаш тайптайпарчен йоккхачен идеологически балха формай арсеналах пайда ийбелга хьахьекхар цар.

ВЛКСМ МагIалбика горкома хьалхарча секретара ГI. Бокова дийцар районе Коталон денна хетабаь чакхбоаккхача балхах. МагIалбик бахьан тIом баьрий дуккхачар цIераш хьагучаьхай къоначар. Дика кайоалаш чакхбоах из болх № 12 йолча юкъерча школа дешархоша. Берияте болх бу района музеяшка. Укхаза чакхйоах къонахчаьла урокаш. ВЛКСМ мугIарашка дIайийдерашта торжественни хьале билеташ дIател. Советски Эскаре гIулакх де дIабоахераш из ди цариа безаме хеташ дагауларгдолаш хиннийта гIерт. Цу дерригне гIо ду нагирхой интернационализма, халкъий доттагIала уйлаш йоляш, шоай Даьхе дукха езаш, из лорае кийча болаш хьалкхебара. Района сррига хIана яц аьнкача школашка болх беш я «Атеист» яха клубаш.

Цунца цхьана, цу балха тIа цхьаццанахьа ханз а дукха формализм йолга, дуккхача наха лаьрхIа йоакхий мероприятеш чакхьяхара, шоашкара хьадагоеха йочинаш йоарчаяра чIоагIа тIа а кхувш, хIара делла лхар санна нагирхошца къастъаьста болх бара тIера ца хилар цхьайолча комсомольски организацей боккъонца дола лазар а хинна дIаьтталга белгалдоахар конференце.

Отчетни юкъа политдешара школаш а цига дешараш а дуккагIа хиннаб. ХIанз 758 школе шоай идейно-теоретически сакхетам лакхбеш ва 20 эзар нагирхо, цу даькъе 17 эзар комсомолец а волаш. Партийни организацей новкъосталца IалашдаьI къоначарца болх бу беррига хIана бац аьнна пропагандисташ парте членаш е кандидаташ, лакхера е чакхъяккхаза лакхера образовани йола нах хулга. Лакхача боараме чакхйоах занятеш Червленски чхьагIар доаккхача заводе, Малгобекски УБР-е, Грозненски телеграфе (пропагандисташ ин. М. Парагульгов, И. Ибрагимов, В. Тупиков), кхычахьа.

ХIаьта а из гIулакх цхьаццанахьа моттийта деладеш долга хьахьокх дуккхача бакъдараша. Алхха цхьа масал доаладергда вай. Парте обкома политпроса цIено а ВЛКСМ обкомо а хьалхе дIадехаш хиннадоллане а экономика кертгера даькъа юрта боахам болча Наурски, Сунженски, Грозненски, Ножай-Юртовски районашка «СССР — Кхачан программа» курс Iомаеш йола нагирхой цIа школа яц.

ХIанз а дIадалаза да занятеш йилача хьадал тIе хьалхар, нах кхоачамбоацаш хьа ца ахар, къамаьл дара уж ледттIа кийчбенна ца хиар, пропагандисташ, кхыбола идеологически балха бIухой шоай дешара боарам лакхбеш хилийтара леттIа йоакхо ца яр.

Кхетам балара тайп-тайпарча дешашта хеталь коллективашка хула деьцеш, чтенеш, конференцеш, наI дола политденош, хаттарийи жоппийи сайренаш, ветеранашца, партийни, советски, боахама органий кулгалхошца ду вIашагIкхетараш вай советски вахара хьисапа бапцхалонаш кIаьгга дIахьокхаш, къонабарий классови, материалистически сакхетам чIоагIбеш, буржуази идеологе харцо хьагучайоаккхаш хулга Iалашдар шоай массазара гIуданх лархIа деза комсомольски организацеша аьнна цIаьхха а хьалхидаьккхар конференце.

— Республика общественность чIоагIа сагото кхаьча я, аьлар чурча гIулакхий министра Ю. Ю. Мицеевос, кхувш боагIараштта юкъе эулаташ дара тIаккхувш бараш кIезига ца хиларца. Карарча шера цу хьакъехьа дика эргалонаш хиннаале а из болх кхы а хьинарегIа бе хьажа еза ВЛКСМ комитеташ.

Тернам тIаозаш дийцар делегаташа союза чура болх дIахо тоабанна, уставни декхараш леррттIа кхоачашдеш боацараш цIенхаитта бехктоккаме оаваза барг ца хилара.

Долаш да кхоачамбоацараш комсомоле хьанйбе нагий нах хьахаршар духьа бета балха тIа а. Цхьайолча организацеша дегIаахара шоай йоккхийча таронех хайра пайда ийбац. Цу тайпара 138 организаци йолга хайнад. ТIаккха йолаш я из болх цкъара чакхбаккха гIертараш а. Цхьаццайолча райкомашка, горкомашка вIалла болх беш яц ала йиш я комсомоле отта безам барий гIулакхаш хьалхе токхаш йола комиссеш. Ла йиш йолаш дац комсомоле хьанйцараштта ханнахьа билеташ дIалуш ца хилар, из торжественни хьале деш ца хилар.

Комсомольски кадраш хьахоржача, уж балха дIа-юха ийсьеча, царна кхетам луча цIенхаштта кхоачамбоацараш хилара бахьанех дувцаш эггара хьалха хьоахадир дика тахна резерв ца хилар, нах дика бовзаш ца хилар. Цудухьа каст-каста ийслу дIаоттабаьраш хувца безаш йола моттигаш, хIаьта мукъайола вакансеш дIаоттабе кийчбаь нах ца хиларна йIаьххача хана яьсса лоаттаеш. Цу хьакъехьа комсомола областной а шоай городской а организацешка дувлийтача гIалатех, ледарлонех ше дувцаш ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара Л. Касаева хьахьекхар болх тоабара дола накъаш а.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьлаш а дир, КПСС обкома шоллагIча секретара Д. ГI. Завгаева, ВЛКСМ ЦК юртарча нагирхой отдела заведующе заместителя В. Н. Корниенкос, летчика-космонавта, Советски Союза турпала Ю. Н. Глазкова.

Конференце балха юкъе ишта дакъа лоацаш хилар НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Бонов, НГIАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, КПСС обкома секретараш Е. В. Тумсоев, З. А. Яндиева, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь Н. И. Семенов, ВЛКСМ ЦК ответорганизатор А. С. Кузнецов.

* * *

Чакхъяьлар керда хержача ВЛКСМ обкома хьалхара организационни пленум. Комсомола Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретаралла хержар Г. Х. Эльмурзаев, шоллагIча секретаралла — А. Х. Амирханов, В. Ф. Петрова.

С. МАНСИГОВ.

СУРТА ТIА: конференце делегат, СССР Лакхехьарча Совета депутат. «Электроинструмент» яхача назрановски завода слесарь, конференце делегат ТI. Халгуева. Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза цIи хеза хьаккIаш лелаер КПСС обкома бюро член Б. Кодзоева Назрановски района делегаташца къамаьл деш ба.

Р. АУШЕВА сурт.

«Шалинский» совхозе дулха лаьрхIа дола хьайбаш кхабаш я къона болхло Ахьядова Зина. 150 бежан да цо Iуналдеш. Доккхий толамаш доахаш къахьег комсосолка Ахьядовас. Дийнахьен буса Зинас доадеча хIара бежана 840 грамм доза Iотдеттаду, планагIа кхета доагIар 480 грамм долам.

СУРТА ТIА: «Шалинский» совхоза къона скотница Ахьядова Зина.

З. АМЛИЕВА сурт.

ЙОЛАШ Я ДИЪ ШЕРА ПЛАН

Чакхдолаш латт пхьайтталагIча пятилетка дийълагIа шу. КарагIдаьннар фуд, дийза дисар малагIа ца хьежа ха тIаякхьчай хIанз Нохч-ГIалгIай гIишлои управленено чуйоагIача подразделенешка. Массарел дикагIа кьонхамаш да ворхIагIча СМУ коллективе.

...Ер шу доладуш управлене болхлоша шоай кхоачамашка а хьежа тIаийцадар дакхара социалистически декхараш. Царех лар товарий гIишлои продукце диъ шера план 1984 шера 28 декабрен, генподрядагIа — 18 декабрен, шоай низашца балхаш дара план 17 сентябрен кхоачашъелга.

ЛерттIа яхь вIаштIехьъяккхарахи, халача балхашта механизаци автоматизаци юкъейоалаярахи, балха ханах биза пайда эцар бахьан долаш къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъялар управлене, продукцета дIалодар 0,8 процент лохделар.

Уж гIулакхаш карагIдалар бахьан долаш аьттув баьлар диъ шера план ханал хьалха кхочашъе: генподрядагIа балхаш дара план 4 декабрен, шоай низашца балхаш дара план 8 сентябрен кхочашъе.

Цу юкъа управлене болхлоша эксплуатаце дIаеннай лоархIаме халкъабоахама дукха объекташ. Къаьстта лоархIам болаш я Н. Аникинова цIерагIча заводера «ЛЧ-24» яха мехидаьтта чакхдоаха комплекс, «Грозный — Прикумский завод пластмасс» яха бензопровод, кхыйола объекташ.

Ер шу чакхдалале кхы шиъ промышлении объект дIалла декхар тIаийцад болхлоша йилдача ханал хьалха. Уж я Грозненски аьшкбетони конструкцей заводера номер кхоалагIа йола цехи, техскаба республикански базе.

Дика къахьегаш хиларца ерригача управлене йовзаш я Ю. Никишина кулгалду слесарий-монтажникий бригада, И. Богаев верте латта бетонщикий бригада, кхыдараш.

Вайна хоеш долча тайпара Ерригсоюзни социалистически яхьа итогех ух шера шоллагIчен кхоалагIчен кварталех ворхIагIча СМУ коллективана хьональяр СССР Минпромстрои профсоюза ЦК-и карара нара тела ЦIе байрахх.

Из деза совгIат шоашка дита лаьрхIа хьнаяр совдаькха къахьегаш ба СМУ болхлой ух йиьлагIча квартале а.

В. ЕВДОКИМОВ.

Болхлочун уйлаш

МАЛАВ ТХА ЙОАКХО ЕРГЬЯР?

Байна хенах, байдалах, материалах боаттIаме беса пайда эцалге мел лоархIаме гIама да дувца эшаш дац. Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац кулг-кара даш дола балхаш механизаци юкъе йоалаярца аттача дахар. Уж а кхыдола дечиша а лерттIа вIаштIехьйдарга хьанайа мара ваьглургъяц къахьегама овсарле.

Со сакхетар хинна гIонe къахьегаш хьовсагIа. Ткъа шу совгIа ха я Нохч-ГIалгIай гIишлои управленена чуйоагIача СМУ-6 бетонщикий бригадар волаш аз болх бу. Цу юкъе Грозне дукха объектеш хьалйеча дакъа лаьцад аз.

Дукха дика гIулакхаш карагIдаьннад тха бригадена. Бакъда, карагIдаьннарех дувца ва вевлац со тахан, хIана аьлча, дикадар тхогара дIадаккха саг ваьлац, из тхоца дувца сергда. Са дувца безам ба болх лерттIа дIабахара кеерькъарле еш долча кхоачамбоацарах.

Эггара хьалхара кхоачамбоацар да тха балха хьалаш кхы вогIа хила йиш йоацаш ва хилар. Ешкъа процент дола балхаш кулг-кара де дезаш да тха. Тха балха инструмент болча кхаьи белахи латт. ТIаккха асфальт буличча хила еза механизмаш-м тхоне бIарга а гац. Цхьа тиша грейдер я тхоне гIоина хьинна. Бакъда, из цхьан дийнахьа болх бича кIирe болх ца беш латташ кул. Е довгор доацаш, е ока. Из хIама дика хоа тха кулгалхошта, къаьстта воккхагIа волча прорабе Юнусов Хьусена. Бакъда, цунна кхаца, кьаьц ахараш мара кхы тейла дешаш тац.

Хоаш да бIайха асфальт машина тIара боагIача тайпара сихха дIа ца вийсбича цун дикал лозлуга. Укхаза цу балха эшар грейдер а. ДукхагIча даьнъе из ца хилар бахьан кулг - кара болча кхашта гIа а ботташ кхаьха безача дIакхуль оаха из. Цхьадолча денохьа кхьиматтел денкъийна хIама дов ца кхоадеш 20 — 25 тонн асфальт биала безаш хул тхо.

Аз кхы аьлар бетонщикий бригада я тха аьр, аьнна. Укхаза хеттер отт бетонни балханца мара дувзадеина хилара йиш йий-теш тха гIулакх! Дика йиш я. ХIана аьлча, духьал электросварочни дараш мара, тха бригадо кхоачаш ца деш балхаш дац. ХIераме массехк смежни професси караерзаьй.

Хьаьцаргда вай балха ханах биза пайда эцилга санна дола доаш. Цхьа ши кIира хьалха дар из. НийсагIа аьлча, 30 ноябре, шоатта дийнахьа кулгалхоша деьаргIа балха ередьиннадер тхо. ХIана аьлча, производстве гIулакхах дог ца лезаш вац тхоца цхьаккха а. Цул хьалхарча дийнахьа воккхагIа волча прораба Юсупова а, тха мастера Ахмаева Салаудина а доаш декхадер кIезигагIа боаи а 35 — 40 тонн асфальт хургба, аьнна. Iуйрийна 8 сахьат даьлча гIоне доагIаргба аьлар. Бригадера барайтта сага хьабе болх боацаш Iокайше багIаш. ХIаьта кулгалхоех сага а вовнзар тхоне цу дийнахьа. Хьажал шо мел за йоаир уйла ца еш дьича хIамо!

Цхьаькха масал. Подъемнике бола ца беш хилар бахьан долаш хьалаеш латтача объекта кхолагIча этажа тIа йоах оаха ведаркаца бетон, асфальт. ТIаккха миша хургба къахьегам овсаре!

Кхьиматтел тхоашта балха моттига эша гIум а кулг-кара машинаш тIа а йотташ дIа кхуь оаха. Цу гIулакха эшар дукхьай цхьа «Белорусь» яха трактор мара яц. Из тхоне кьаькажа а йиц: гIона эшача хана кхьна хоардIамегIа йолча объекте дIахьо зул из.

Укх бетта дийъагIча дийнахьа асфальт баьаш машинаш йоагIаргь хаш хьежаш дагIаш денкъийта даьлар тхо. ДагIаш аьлча-м нийса хургдац, цхьаьца кагий балхаш деш шоа ца далер духьа бахьан-м дир оаха, хIана аьлча бытовке чу чувала йиш йоацаш цийне я.

Бытовой хьалех дувца йола а де веларгвоалц дац гIулакхаш. Iинга кийчьярш тхо чуйеш йола вагончи. Цудухьа Iуйрийна тха бераш хьалхахча цейла хул тха спецовкаш. Дизэе сахьат доал уж электрически плитке тIа а хьурхьаш тхо йоагIаь делара. ТIаккха сейIа дуйц хIара бахха минотаx биза пайда эцила санна дола лоархIаме хIала.

ХIанзачул ткъо шу хьалха тха бригада вIашагIтохача хана тхоне хьоаланы хинна вагончик я тхогара яр. Из чIоагIа тишъенная.

Бытовой хьалех лаьца дувце-м дукха дар кхы а. Царех цаI да бIайха кхача бее столови, буфет ца хилар. Тхоашца хьахзуь оаза кхача. ХIаьта тха болх аттачерах боацилга хоаш ме дий. Дийнахьа цхьа мукъагIа бIайха кхача ца биача баргбац.

Тха бригадера нах Урус-Мартановски районера кьаузаш ба болх бе. Цхьайолча хана ийс-итт сахьат доал тхо балха моттиге хье ца кхоачаш, хIана аьлча, шоай безам болча хана мара багIац ПАП-5 водителаш болхлой кьабоалабе а цIабига а. ХIаьта зийла ца боагIаш а Iа. ДукхагIча даькъе новкъа йолча машинеш а сеццаш, ух тхо балха. Водителий болх цхьан кога тIа бахкача бахьаьа бацар-таш ПАП-5 кулгалхоша?

Тха бригада бе дуккхача нахе дика хьаьнала къахьега болхлой. Тахан цар цIераш ца ахача нийса хургдац, аьнна хеташ ва со. Уж ба Ясаев Мовлди, Джамсаев Увайс, Оздарханова Зайп, Умаев Шема, кхыбараш.

Къахьегама, бытовой хьалеш селлара во вIаштIехьдаьна доллаше во чакхбаннхилзар оаха ухх шерара цхьайтта бутт. Бакъда, толамаш дукха дикагIа хургдар аз мел дийца кхоачамбоацараш дIадоахара.

З. БИСУЛТАНОВ,

СМУ-6 комплексни бригада бригадир, РСФСР заслуженни гIишлохо.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА «НАНА-ТУРПАЛ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Итт а кхы дукхагIа а бераш даьчен хьалхедаьчен нойноштa «Нана-турпал» яха орден дIа а луш, «Нана-турпал» яха цIи лойла:

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:

Албогачиева Хьусейна Дугурхана — цIен-нанна, Назрановски район.

Байтулаева Залпана — КПСС XXII съезда цIерагIча колхоза колхозницана, Веденски район.

Барахоева Хьасана Светлапана — цIен - нанна, Назрановски район.

Бацараева Нуржана — Шерипова цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай-Юртовски район.

Буцаева Халимата — цIен-нанна, Наурски район.

Вастаева Саяла — КПСС XXII съезда цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай-Юртовски район.

Виситова Айзана — «Белореченский» совхоза болхлочоа, Гудермесски район.

Даудова Зулпана — КПСС XXII съезда цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай-Юртовски район.

Даурбекова Жамсари Исрапиловнана — гIулакхерчоа, Малгобекски район.

Дускаева Сиванта — Орджоникидзе цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай - Юртовски район.

Эльмиева IусманаI Амината — цIен - нанна, Назрановски район.

Ибрагимова ТIауса — «Ленинский путь» яхача совхоза болхлочоа, Советски район.

Могушкова ЗаIамий Зайнапа — цIен - нанна, Назрановски район.

Муталиева Бахьауддина ПаьтIамата — цIен - нанна, Назрановски район.

Муцольгова Хьусейна Марьяна — цIен - нанна, Назрановски район.

Олигова Хьамзата ПаьтIамата — цIен-нанна, Назрановски район.

Оракова Заргана — «Заветы Ильича» яхача совхоза болхлочоа, Ножай-Юртовски район.

Паскаева Саимата — цIен-нанна, Наурски район.

Раисултанова Алсета — Ленина цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай - Юртовски район.

Сагаева Совдата — болхлочоа, Урус - Мартановски район.

Сайдхаджиева ПаьтIамата — «Автуринский» совхоза болхлочоа, Шалински район.

Тазбиева Марусева — цIен-нанна, Надтеречни район.

Усманова Зарана — «Ореховский» совхоза болхлочоа, Ачхой-Мартановски район.

Фаргиева Султана Лейлаяна — цIен-нанна, Малгобекски район.

Хайдукаева Малпана — болхлочоа, Урус-Мартановски район.

Хациева Асма Сайдалиевнана — цIен - нанна, Сунженски район.

Хидриева Iисий ПаьтIамата — цIен-нанна, Назрановски район.

Цулоева Iазе Балатена — цIен-нанна, Назрановски район.

Шахбиева Коикена — Нурадилова цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай-Юртовски район.

Эдиева Малимата — цIен-нанна, Сунженски район.

Эльсанова Менена — Нурадилова цIерагIча колхоза колхозницана, Ножай-Юртовски район.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 ш. 12 декабрь.

НИКЪ ДИКА ХИЛБА ХЬА!

«Грознефть» объединенена чуйоагIача Старогрозненски технологически транспорта управлене дика вовзаш ва водитель Вахабов Нуну. Йз ва управлене партбюро член, нагирхой хьехамча, халкъа тIахьожама группа председатель. Шиъ водитела болх баь Iийча йоалаш дац коммуниста гIулакх. Из дика кхетаду по. 41 саг чуйоагIаш я управлене халкъа тIахьожама группа. Дукха да группа кьестаде деза дешаш: материальни ресурсашта кхоа белга дIа ишта дода, къахьегамен производственни дисциплина телхаераш малаш-ба, лерттIа боаш дIа ца бодача къонача водителашта гIо дар, массагIа да уж цар теркам тIабахийта беза дешаш. Цу дерригача гIулакхех дика лоархIаш халкъа тIахьожамий водителия.

ЗIамига волаш дензъ къахьегама тIера волаш хьаьвелар Вахабов. Цунна дола теша да водитела хьаьнала къахьегам белгалбоахаш тайнна Даьхен совгIаташ: Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден, «За освоение целинных и залежных земель» яха медаль, ленински юбилейни медаль, дукха сийлен грамоташ, кхыдола совгIаташ.

— Балхах дог лазаш, хьалхашка латтача декхарий лоархIам кхетабеш саг ва Вахабов Нуну, — яхаш дувц гаражи воккхагIа волча механика А. Хамидова, — молагIа цуьна тIадийла гIулакх тешаме кхоачашду. Дукха ха йоацаш Ханкальская II оалача моттиге бувь тохаш болча болхлошта сихха дIакхоачае езаш яр царна эшаш йола оборудовани. Из ийслоиладар водителашта салоIача дийнахьа. ХIаьта оборудовани цу дийнахьа дIа ца кхачийтача аьнда хила мегаш а дар эггара хьал. ГIулакх ма дарра шийша дайзачул тIехьегIа сиха вонтхьа ваьлао Нуну. Цу тайпара моттигаш кIезига яц цун къахьегама биографеца.

РейсагIара ше цIавеначул тIехьагIа машина гараже дIа а оттаяь салоIа волаш оакал яц Вахабова. Бокъонца цунга хьеже, тоха дезача кулг техе, шолагIча дийнахьа рейсагIа аравала мара ца везаш кийчйий дIаоттаю цо из.

Ишта ва ва управлене дикагIйола водитель. Цунна фуд хац мекъал яхар.

...Целиноградски областе цхьан совхозе 14 шу даьнна кIаьнк волаш, лаьтта оахача механизаторашта шерча ворддаца хий кхухьаш дIаболабаьб цо къахьегама никъ. ЧIоагIа дукхаезар кIаьнка техника. Трактористаша кхетадора, цудухьа цар бокъо лора цунна трактора массехк гIо баккха. Ма воккхий а вора Нуну ше, ишта шиъ аьттув баьлча.

Дукха ха ялале дийнахьа болх беш а сайрийна механизаторий курсашка деша ухар кхувшвоагIа вIамига саг. Йоккха юкъ ялале механизатора удостоверени бе делар Нунус.

ДIадоладелар къахьегамах диаза дола ценош. ВIаьстин гуральен латта оахар Вахабова. ХIаьта аьхки ялаташ чуэцача хана комбайнер волаш болх бора. Юртбоахама балхаш деча эггара шийй кулгаш дукхагIа ешача хила гIерташ хулар из.

ДIаухар шераш, лакхлора балха говзал. 1961 шера Грозне Старогрозненски технологически транспорта управлене слесарь волаш болх бе волавелар из, ткъо шу совгIа ха я цо водитель волаш къахьега.

Массехказа управленерча коммунисташа шоай партбюро членалла хержав Вахабов. ХIаьта шийх беша тешам боа ца беш хьа а воагIа из. Дика мел дар эггара хьалха шийгара дIагойт Вахабов Нунус. Цунгара масал эцарех ба водителаш-тIахьожамхой А. Дохшукаев, В. Нестеренко, трактористаш Г. Падаев, Н. Землянoй, фрезеровщик Т. Оснаров, токарь А. Краснов. Цар шоаш дика къахьегарал совгIа уллуврча новкъосташнара хьадех из, производства биза дай хила Iомабу нагирхой.

— Мичча беса план кхоачашийча сагота кхаац цхьабераш, техника йоха а кхы йола гIулакхаш юкъагIа дусе а. Бакъда, ишта саг вац Вахабов Нуну. Саббаре уйла тIийохийтаца ду ше хьадер. Цудухьа шиъ пятилетка кхоачашъяь вахане, хIана шийтталагIча пятилетка юкъ бетта чотагIа болх беш ва, — дувц предприяте начальника Ю. Шульгас.

...Iуйре. Цхьанца йоалаш гаража кхоара аравал йоккха траллераш. Вай республикерча, цун доазол арахьарча бурувдеттараштa мехидаьттахошта эша оборудовани кIеца йолх уж. Царех цхьаннe тIа вагIа управлене дикагIа вола водитель, коммунист Вахабов Нуну. Никъ даькъала бувцаргба вай цун.

А. ТИЩЕНКО.

ЧАРХАШ ТIАРА ЛАБОРАТОРИ

МОСКВА. Шерлуш латт «Интерэталонприбор» яхача дунен халкъашта юкъерча объединене гома чу СЭВ членаш долча мехкашa цхьана леладу гIулакхаш. Дукхача оагIонашта юкъерча соглашене кIийлен тIа СССР Госстандарта Центральни конструкторски бюро оттаяьй, хIаьта «Эталон» оалача Минени опытни заводо хьаяьй чухувшача хIамая бустама дIа-юха лелаш йола лаборатори (ППЛ МВ). Цо Iалашдергда халкъа боахама лоархIамерча участкашка коачача продуктей учета дола метрологически гIулакх делга.

Духь-духьача коачалаш дIа-юха кхухьача а лоаттаеча а емкостий бокъонца бола боарам мелб харо йиш хулийт эзараш тоннаш долча бензина, мехкдаьтта, спирта, кхыча коачача продуктай учет лелае а кходе а.

Цу тайпарча лаборатарех цаI Куба Республикана йохьийтаргья кастта. Гаргарча шин шера чухь цу тайпара йола бустама комплексаш кхачаргья Болгаре, Вьетнама, Монголе, кхыча мехкий къамий метрологически службашка а.

СУРТА ТIА: СССР Госстандарта Центральни конструкторски бюро балхахой радиорегулировщик Борис Нечаеви (аьрдехьа) электроник управляющи системай сектора начальники Валерий Свиридови ва коачала расход яра образцови счетчикашка тIехьара хьожаш.

Р. ДЕНИСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Мишта кхоачашду декхараш

ШУРА ЛАЬГIЛАЦ

Расходни ведомоста тIа даьча йоазошка хьежа ваьлча, вела а хьеика, аьлар Ачхой-Мартана районерча «Урожайный» яхача совхоза директора Гиреев Султана.

— КIантий ба уха хьайбаш леладераш. Ваьцадараш леладерел ассалагIа хьегац цар къа. Кхыча тайпара-м хила йиш яц. Шура яккхарех пачхьалкхенга йохкарен план хала хьалха, Конституце ди — 7 октябрь тIаккховчаш кхоачашъяьй ферма коллективо. ХIанз планал совгIа лоаттаю цо 4 процент хьоанал а йоаллаш йола дика шура. Цу тайпара, пятилетка дийлагIча шера 11 бетта ехкай пачхалкхенга 1050 центнер, шера программал совгIа 100 центнер.

Шу доладеннача хана дош деннадар хьайбаш леладерашта юкъера лаьрхIача хIара кхоабеча Iаттагара 2500 килограмм яихха. Из хулар оалаах лаьрхIачул 300 килограмм дукхагIа. ЗIамигга дацар тIаийцар декхар. Ши шу мара мичад ферма аьдь. Вокха энтузиаст Махьмудов Уми керте эттар хьайбаш леладерий коллективана.

ХIанз деррига бежан шин бIаь да совхозе 50 ба царех етт. ХIаране цхьаьца Iаса дир. Бакъдар аьлча, хIанз хьаккхоачаш латт красностепной фух дола 50 шинара. Уж дIаоттадергда хьалдеш латтача деррига халача балхашта механизаци ерхйолча кхий ду.

Шелал отталаца йолча хана юъа сийна люцернен бахьадаларий лордаши тиннай деттача доахана. Де доагIача тайпара гIулакх даьд. Из бахьан долаш йиш хиннай шура лох ца кхайта. 8 килограмм я хIанз юкъера лаьрхIача дийнахьа бусси хIара Iатто луш йола шура. Дукха хIама ца эшаш аьхки луш хиннар миссел я из.

Къаьстта дика болх бу доярка Анворова Туминшас. Ше леладеча 15 Iаттах хIаранегара цо яьккхай 2900 килограмм.

— Со дага я укх шера хIара Iаттагара кIезигагIа йоаккха а 3100 килограмма шура яихха, — аьлар цо. — ХIаьта на хургда гитлеровски Германи яьд а яь советски халкъо Котело яьккха 40 шу дизара сийна яз хийчдаь къахьегама совгIат.

Лакха да цIейна хьалхарча къахьегама вахте латтача доахенга хьожаш волча Асиев Iаддал - Рашиден Iаьсий леладеча Эхаева Iайнайн хьокхамаш а. Ше гIулакх деча чухкоабеш йолча хIара сиргIилга дийнахьен бусн 1 килограмм доал тIаьххетийта вIаштIехьдоал хьалхарчуи. Кхаьба а кхьое 13 кьона бежан дIачуденнад цо дукха ха йоацаш. 400 килограмм дар царех хIарадар.

Ферме Iодаь деррига Iаьсий дIа а яйца цар кхх бутт баллалца леладу А. Эхаевас. Шин шера цхьанха Iасилга декнадац цун. Деррига Iаьсий сихха дегIаух, доал тIаьхет.

ХIанз чуоттаяь кхоабаш я 50 сиргIилг, 400 килограмм доал долаш хургья царех хIаралр дукха дIачудуча хана.

Хоаш да, хьайбаш леладеча лакха толамаш дахара эггара хьалха ошар доакъар долга. Ферма аьлкарта йолаш я 1200 центнер классни люцерна, 14000 центнер силос (цунах ах сийна горошен хьекхачул тIехьагIа елла я). АргIаш а даь дIаоттадаьд 3500 центнер доакъара ча. Йолаш я свеклаши концентраташи.

Хьайбаш леладерашта салаIара мел ошар долаш да. Ферме я дика тоаль цIа уголок. Укхаза хин-хиюкахьа араюла «Къахьегама листокаши» «молнеши», дувц хIара хьайбаш леладечуи балхах. ХIаьта социалистически яхьа экрана тIа хIара денна гуш ба дояркай, доаханга хьожаш барий болх, дувц царна эпарех. Хьалха латтача хьайбаш леладерий сийна совхозо центральни усадьбе каст-каста урагIъухийт къахьегама сийлен байракх.

Хьайбаш леладераша беча балха итогаш ю кхт-кхт дийнахьа. Социалистически яхье котбаьннарашта поощрени ю материально а морально а. Дукхаьнашта тайпал мах боцаш е льготни условех санаторешка, салаIара долча цIеношка аха путевкаш.

М. ЕФИМОВ.

«IАЬЛИЙ ФЕРМА»

ТIой - Юрта хьачуваьлача аьтта оагIорахьа ула Аушев Iаьда заведующи вола ферма. Юртарча наха Iаьлий ферма оал цох.

Укхаза да дитта доацаш а Iаьсий а.

1980 шера дена дацар толамаш доацаш хьабоагIа цу ферма болхлой, Iаьли масса, кулгалхо ва. Эггара хьалха дика коллектив вIашагIъеллар цо. ХIара болхло ший метте дIаоттаваьа. Болхлошка задача доаца хIама ала кулгалхочо, аьнна беза болх хьабех. Нийсо делаш, аьнна йоаххо ю. Цудухьа массанена дукха веза шоай кулгалхо.

ЧIоагIа хьож Iаьла Iай доахан дертагIа кхабара, дIайха лоаттадаре.

— Сога хаьттача, — йоах Iаьлас, — ферма кулгалхо къахьта оарцагIвала веза аьлийна гурахьех доакъар Iалашде. Кхара силосий кIоарган дикача кхоачамах хьалдилийта. Цар аргIаш а ферма тIа дика бакъахьа хургдар. Юкъе хургдолаш. Iай хана да доакъар кхай тIара хьакхахьд, хотта бахьача хIаьта а Тха скотникаша, доярказа, ветеринарки болхлоша — массане чIоагIа къахьег ферма болх тоабара. Керттера бараш-м нах ба. Цхьан балха боаха нах берта хуле, иш-шегIа ю хьагул хIама. Гой, тха телятница Албакова. Дика болхло я из. Дизаи унахцIенах хул цуи Iаьсий. Тха ферма-и вац во болхло.

Дика цIенда вови леnex. Массайолча фермашта юкъе белгала я Iаьлий ферма. Кхаьа тоахаьа ль керт в, ьахий хьайбаш лоаттаду моттиг а, доахана керчусаш — шедар дертагIа да.

СалаIача хана деша газеташ, хьажа телевизор а.

I. КОДЗОЕВ.
Назрановски района ТIой-Юртарча бархIшерарча школа хьехархо.

№ 23 йола «Агитатора блокнот»

Кепа а теха араьннай «Агитатора блокнот» яхача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандан агитацеи отдела журнала тхъаь кхоалагIа номер. Цу тIа я машар хьаллоацарий Нохч-ГIалгIай республикански кхоалагIча конференцера язъяь «Машар лорабе беза» яха корреспонденци.

Журнала номере тIа я 1941 — 1945 шерашка Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котело яьккха 40 шу дизара хетадь чакхдаха лерхIача организационни агитационно - пропагандистски гIуданхий план.

«Йовоа деннаси тIехьале» яхача рубрикана кIала кепа теха я «Берригача балха корта» яха исторически Iилмай кандидата Г. Овчарова статья. Парте Октябрьски райкома секретари В. П. Лисоноленкос язъяьй «Атеистически вненеех дог тийша хилийтара» яха статья. Ставновени бозана 50 шу дизара хетаяь я «Традицешта тешаме бе» яха исторически Iилмай кандидата Г. А. Ерешенной статья, кхыйола материалаш.

КОЛЛЕКТИВО КХЕВУ

Даймехка тIом чакхбаьннача хьалхарча шерашка, фабрично-заводской училища яьккхача Грозне гIишлошъеча, хьоменаь балха вера Чернобаев Александр Александрович. Укхаза йоалайир шийна езаеша, цхьана болх беш хиша Валентина Ивановна. Цу хана дена Грозне гIишлошъеча предприятешка болх беш, балха хьабоагIа уж. Укхаза къахьегаш йоакхха дукхагIа вола ха № 2 йолча гIишлошмонтажни управлене болх беш яьккхай Александр Александровича. Цу управлене штукатурий-малярий бригадир волаш хьавенав из цу чапа дена.

Шовзткъа шера гIишлошъеча болх беш плотника, каменщика, штукатура, маляра говзалаш тIехдIка Iомаьй Александр Александровича. Дукхача шерашка хьаьнала къахьегарах дукха пачхьалкхен совгIаташ даларца белгалваькхав из. Царгна юкъе я «Пятилетка ударник» яха массехк сийлен знак, «За трудовую доблесть» яха медаль, «Социалистически яхье котбаьннар» яха сийлен знакаш.

ГIишлошъеча организацешка болх беш мел яьккха хана къахьегама дисциплина цо толхаь моттиг вийцъеннац. Дукхача шерашка Iомаяь балха опыт, говзал кхамаьрпа дIалу къахьегама ветерана къонача гIишлошъерашта. Цуи учеиикаш болх беш ба ерригача управлене гIишлон участкашка а. Царех лаьца дувцаш цо аьлар:

— Дукха ма хиннабий уж са, царех массанех дийца варгвац. Ше-ший оамал, кхетам, говзал йолаш ба уж берригаш а. ХIаьта а бIарчча хьанйцача дика кагийнах ба соца хиннараш. Царна юкъера цаI вицлац соьна, итт шу хьалха ва хиннадале а. ХIанз аз болх беча управлене къахьег цо. Массане а сий деш, лоархIаш дика саг а дика специалист а ва из.

...Профтехучилища яьккха пхи зIамига саг хьожавир са бригаде. Царна юкъе вар аз вувца Вахa. Вож ань тоьал балха опыт йолча кьехамчашка дIа а венна. Из цаI айса Iомаверг волаш а тIехьожам лоаттабергболаш а витар аз. Итт дийнахьа шийгара гIалат ца доалийташ къахьийтар вIамигача саго. Ахха дар из. ТIаккха цхьан дийнахьа балха ара ца воалаш висар. ХIама хланевр аз зIамига саг ма вий ер, массах гIулакх хул, аьнна. Цхьабекъда шин дийнахьа болх а баь, цхьаькха а ди дакьидар балха ара ца воалаш. ТIаккха хайра сона, аз леладеча ладелах ца кхеташ ца хилар.

— Балха ера ца воалаш хIана Iийнав хьо, Вахa? — хаьттар аз из балха хьавеча.

— Iийча фуд? — жоп делар Вахас, — аз цхьа ди цIагIа даккхарах фуд укхаза со бахьан юкъъахдиса? Кхийтар со, зIамига саг соьа хетарчоа а аз дувцачоа а гаьна волга. Цо цхьаьнкха бехк тIа ца эцаш деннача жопа эгIазбахар цунна бригада болхлой а. ЦаI кхоллагIчоа тIехьа дукхьала баьлар уж цунна. Уж тайпа уйлаш керта чу а делаш тхоца болх бертбац Iи, аьнна тIабийрзар берригаш.

Аз кхетадора Вахa дегчура сел тахха воацийта, производстве болх бе Iема ца хилар. Цудукха болх чакхбаьлча сай дагахь цунца къаьстта къамаьл де а лаьрхIа, кхы къамаьл дIахь ца дайташ болх дIаболабайтар аз бригадага. Сарралца цунна бIагIара хьежаш болх бир массане а. ЗIамига саг кхийтар повкъостай шийна раьза боацийтах.

Болх чакх а баьккха, шевар култ-юкъ дика юстара ваьача. Вахa хьагIаьиIхар аз къамаьл де. Дукха ха яьккхар йоаха шиине, бригада балха традицех аз цунна дувцаш. Уж традицеш цхьан шера хьалхина шар, тхьовра со къона волча хана денз хьайоагIаш яр. Уж телхае воланзар — коллектив шийна дукьала янкхар санна хIама дар. Цунах дIаккхетавир аз зIамига саг.

— Бригадера со дIевакача доалий ма деррига? — аьлар Вахас.

— Доал даьра! — аьлар аз, — кхычахьа хье дIаэцарга аьна, хьона хете-и, кхычахьа а везарие моттий хьона «прогульщик»?

Корта чубахар зIамигача сага.

— Тха къамаьлах дика беркат даьлар. Кхо бутт баьккхар Вахас балха хинпахьа хьаухаш, балха тIа шийгара гIалат ца доалийташ. Хоза, беззам тIагIоргболаш дора ше хьадер. Из хозахийтар массанена а. Кор дале а мнI яле а башха дацар, цо хьадер саг хьана ца везаш телваме дора. Цуи балха разряд даккхе безам болаш со лелача юкъа, балха хьа ца вьагIаш ди тIехьадалийтар Вахас. Iевлинзар со тIаккха. Сайрийна Вахий цIагIа чу а ваха, цуи дакьа-папна хьалхашка чIоагIа бехи боаккхаш къамаьл дир аз. Дукхьала йист ца хулаш корта чубаха латтар зIамига саг. Дала хьалхашка аз из къамаьл дарах сона раьза воацаш, кIала гIолла бIаргаш лекхар нагнагахьа. ТIаккха цо даьхен-нанен хьалхашка цIимхаро къамаьл а деш дош делар, кхы ше бахьан бригада хIама юкъагIа дусийтаргдац, аьнна. ХIаьта цо цу дийнахьа яьча прогулах, производствени хьокхамаш массанел тIех доллаш а, квартала бьча балха социалистически яхьа итогаш еш хьалхара моттиг яланзар тха бригадана. Цу деша хетаяь хиннача боллой собране тха бригадерча дукхагIбараша из балхара кIаваккхара тIехьа къамаьлаш дора. Цу собране Вахa балхара дIа ца воаккхаш витара тIехьа къамаьл дир аз, болхлошка дIахайтар да-нана тIа а долаш цар цIагIа тIа къамаьл ярах а, кхы цIаьхха шийх тешар цо согара дехарех а. Цига массава а раьза а хиннар витар Вахa балха, кхы цхьаькха прогул цо йой дIавоаккхаргхилар дIа а хой-таш.

Болх беча юкъа кагирхой оамалаш дика Iомаяьй аз. Вокха хиннавале а цхьавар берий оамалех къастанза хул. Цудукха цхьадола хIама тIехьалец уйла ца еш ду цар. Лоаццача юкъа дагадехачуи тIа уйла саца а саце Iехалу уж. ХIаьта укхаза царна уйлаув дика хьехамча хилча, цо эшшача мотте дас санна дош аьлча, хьехар дича, бехи баькхача тоалу зIамига саг. ТIехьагIа дика болхло хул цувах. Из оамал ярех вар Вахa а. Цудукха шийца тIехьара даьча къамаьло тоавир из.

ХIанз шийца хинна из къамаьл дагадеха Вахас ше дувц:

— Фу хоара соьа цу хана? ДукхагIа ловзарца а салоIамца а дар дог. Цу хана со хиннахьа коллективо човхаваь вецаре, сох из тийша ецаре, сайх фу хургдар хов сона хIана. Цхьаннахьа харцахьа чуваха хургвар. ХIанз аз бокъонца кхетадаьд са хьехамча, бригада коллектив хиннацаре, уж цапиахьа со бахьан оарцагIбаьнивбецаре хIанз се вар сох хург ца хилара.

ХIанз заочно институт яьккха волаш ва со, итт шера дика Iомавий гIишлонхочу говзал, балха тIа а дика кайоал. Сайца бокхагIбараша лелаьдь аздел, сатем, гIулакх дага а леве, хIанз сай бригаде болх беш болча кагирхошта из гIулакх юхаве гIерт со.

Дукха гIулакхаш да Александр Александровича. Из ва халкъа тIахьожама группа, балха дикала тIахьожаш лоаттабеча комиссе член, хьехамча.

С. ШАДИЕВ.

Доьзол дехьара

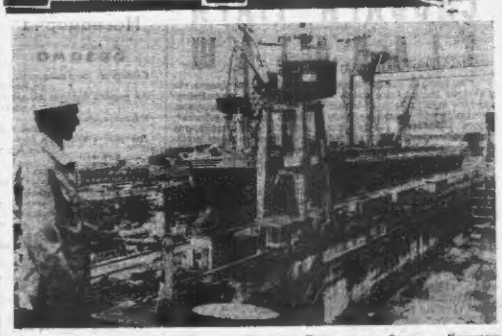

Социалистически Румынен промышленноста лоархIаме даькъа да кемаш дер. Нагахьа санна мохк фашистски низ-Iоткъама кIалхарбаьккхачуя тIехьагIарча хьалхарча шерашка водоизмещени 1000 тонни йолаш дола баржа хи тIа даккхар йокха события лоархIаш хиннадале, тахан Констанца, Галаца, Тулче, Кьаэраше верфешка хьаду 150 эзар тонни водоизмещени йола танкераш, нид йола рудовозаш, сухогрузаш, форда тIа а додача хи тIа а дена пассажирски кемаш. 100 кема хьадергда карерча пятилетке СРР, царех цхьадараш Советски Союза, Болгарена, ЧССР, Польшане, Вьетнама лаьрхIа да.

СУРТА ТIА: Констанце верфе. Укхаза хьадеш латт хIанз водоизмещени 65 эзар тонни йола рудовозаш.

Агерпресс—ТАСС сурт.

ПОЛЬСКИ ЛОРА ТОЛАМ

Варшава: Дикача оагIорахьара дIабовзийтаб шоаш Африке болх беш болча польски лораша. Цар ду унахцIено лоралра эргадакха йиш хулийта тохкамаш.

Цу тайпарча лорех цаI я Варшаверча каьнен берен унахцIенон Центрера доктор Веслава Вициньски. Дукхача шерашка хиннай из Найроби яхача Кене столицерча бераш деча цIен патологе отделене заведующи. Эзараш дола бераш доара бахьанашта бокъонца анализ аьчул тIехьагIа цо предложени яьй отделенена чIоагIIа реорганизаце е а, хIаьта цу чу Iодаьча берий йоанхо яра польски система юкъе а йоалае аьна: Пхе шера 19 процентагара 9,7 процентага кхоачац кIезигденнад доаш дола бераш.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА ГIУЛАКХА ЮКЪЕКХЬОШДАР

Машари дунеъ халкъашта юкъера кхерамален чIоагIьяра тIаераама йола керда советски инициативаш чIоагIа хьаллацира дьале Нью-Йорке ший оалх чакхбаьккхаб ООН Генеральни Ассамблея 39-ча сессе. Цига данъа доацаш хиннаб 156 мехкара пачхьалкхенаштеи правительстваштеи керте латтараш, кхыча мехкашцарча гIуланхий министраш. Цо хьахьокх ООН членаша Генеральни Ассамблея фалка, цига дунеи халкъашта юкъерча вахара яра проблемаш массе а оагIорахьара юшара лоархIам бош хилар. Сесси йолча хана тIаийцай цига дийначь 140 оагIIа доача дешаех йола решенеш.

Фашизмана духьаларча тIема цIера юкъе хьахиниача ВIашагIтехача Къамий Организаце ший керттердар денхар санна дIакхайкадаьд — «АьтIайоагIа тIехье тIема IIазапа кIалхарьякхар». Ше йолаш йолча 39 шера цо лоархIам боллаш данъа юкъедихьад цуи Устава тIа дIаладаь дола де лерхIараш принципаш кхоачашъяра. СССР-ен кхыга социалистически мехкийи инициативагIа дукха лоархIаме решенеш тIаийцай цо гераш дIадахара, колониализманен расизманен духьаларча къовсама дешаех, кIаьта цар кхохкам кIаьдбара процесс кIоаргьяра новкъостал а даьд.

Советски Союз — ООН вIашагIъелларех цаI — юхьаьаца дена а цо болх беш дIа мел яхача хана а конструктивни данъа кинъсхьош хила а хиннай йолаш а и гераш Iоадеяга юхатохара, машар чIоагIбара, пачхаьалкхенашта юкъера цхьана леладу гIулакхаш дегIадоалладара гIулахха. Укх шерарча сессе бакъдаь ма хилара, СССР-о чIоагIа лоархIам бу ВIашагIтехача Къамий Организаце, цо из лоархI машари халкъий кхерамален хьаллацара йола лоархIама инструмент санна.

Сессе итогаш хьахьокх Советски Союзом кхыча социалистически мехкашен лерагIа хьаллоацаш йолча политически линиига новкъостал деш дола хIама санна, дукхагIйолча пачхаьалкхенашта, бехктокхамен реализми поанце тIа латташ мел бараша дагалаттарешцеи дIадехарашцеи тараьш дола хIама санна из сесси хилар. Цу итогий лоархIам бокха ба, хIанзарча хаварча дунен политике кхерамача оагIорахьа дIахо гIуланхаш ирдалареа цин иинъ чIоагIа вIашдухьала оттарен хьалашка сесси болх беш хинналга тернаьдача хIаьта а. ВIашагIкхийтта Штаташ гIерташ хинай цу шеррача дунен халкъашта юкъерча форумах ций милитаристски авантюристически иинъ политико-дипломатически пропагандистски хьулабера кайда яца. Мелла аьчча а из иинъ шено йоацаш ба: хоаш ма хилара, США президента социализмана духьала «крестовый поход» дIанхайнаьй, цунца цхьана деррига дуне ядерни тIема доазонга а кхоачадеш. Вашингтоно иинъ а ю кхоачашъе а йолаьй вIалла ца хиннача тайпарча боарамех гераш Iоадара программаш, «седкъашта юкъера тIемаш» дара лаьрхIа космически гераш а долаш. Из гIулакх чIоагIа сагото айташ а цах кхераш а долта белгалдаьхад сессе.

ХIанзарча хавара керттера проблема — ядерни тIом ца хилийтар. «ХIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьадах дола унзара бахьдар ухх тайпара да, — белгалдаьккхад новкъоста К. У. Черненкос, — ядерни кхерам. Хала хете а, IалаьматIе бокха ба. Цунах хьулаьала кхаьа да, беташ бах кIалхара воалалургвац. Ядерни кхерама духьала дыпаре а делерлаIачунга кхача гIерташ а къовсам доаттабе беза. Оаха ишта да а ду». Цунца дузадеина хьокхам луш да ООН-е шерра хьаллаьца дола СССР предложенеех оттадаь бокхача боарамера гIуланхаш: ядерни гераш долаш йолча пачхаьалкхошта эггара хьалха ца герз тохаргдац, аьнна шоашта дечкар тIаэцар (цу тайпара декхар цхьан оагIорахьарча порядкагIа шийна тIаьийцад 1982 шера СССР-о). тIема юкъе ца боалабареи машара гIуланхаш хьаллувацарех, массане а деррига а гера дIадаьккхара хьинъехьа договор делга. ООН Генеральни Ассамблея сессе мотальча советски предложенена кхоачашде лерхI космоса мелитаризаци ца яр, тIема нийчонга дIадода аьча кIегаргдар, химически герзах адамле мукъадаккхар, дунен тайп-тайпарча районошка ядерни йоаца зонаш хьаар. Алхха США-ен НАТО тIехаполитически блоне гIолларча цар союзникашен уж решенеш хьаллийца яц.

Халкъашка кIоаргга сагото айташ хIама да, Вашингтона официальни политика а хиина дIаэтта йола дунен халкъашта юкъерча терроризма политикен практикен. Дунен халкъашта юкъерча бокъони морален элементарни нормаш теха а еш, ВIашагIкхийттача Штаташа разбойникий хьисале акци яьй ЗIамигача Гренадана духьала. ГIожача тайпара юкъе гIерт уж Сальвадора чурча гIуланхашта, хьовзаза бола тIом бу Никарагуанен Демократически Афганистанан духьала. Цунца дувзаденна «Пачхаьалкхен терроризма политика а кхыча суверенни пачхаьалкхен общественно-политически строй толхаяра тIадероадаь дола пачхаьалкхен моллагIа гIуланхаш а хилийта йиш йоацаш хилара хьакъехьарча» резолюце советски проектана тIехьа хинаб ООН членаш бола 150 мохк. ООН Кхерамален Совета председатела Э. Машингаидзе (Зимбабве) белгалдаьккхад советски инициативаша дIа лерхIар — чIоагIа машар оттабар, ядерни катастрофа ца хилийтар долга.

Генеральни Ассамблея хьадда тIехьа хилар хIанз долаш дола кходнама кхуарчаш, эггара хьалха Гаргарча Малхбоалерен Афрака Къулбехьарен, дIадахара. Дукхача резолюцеш тIа цо чIоагIа белгалдаьккхар 1967 шера ший дIалийцача латташта аннекси еш Тель-Авиво лелабу иинъ законагIа боацаш хилар. Сессе 20 гаргга резолюци тIаийцад ЮАР-ера Апартеида политика харцахьа лоархIаш. Цу документаш тIа Претора режим лоархI дукхьал «террористически» яр санна.

Сессе тешаме хьахьеад дунен тIара дукха дукхагIа йола пачхаьалкхенаш ядерни тIом ца хилийтара, колониализма расизма дIаяккхара проблема тIехьатетта йиш йоацаш ярех лоархIаш йолга. Цунах латт цуи керттера политически итог.

АВТОМАТАШ ТIА А ОТТАЯЬ РЕФЕРЕНДУМ

ГIожагIча тайпара йола фарс. Дукхьал ишта лоарI дунен тIа Зия-Уль-Хака военни администраце 19 декабре Пакистане чакхъяьккха къамаш юкъера референдум. Доал деча верхушка ма аллара, из яь хиннай Iаьдалаша чакхйоаккхача Пакистански общественна «исламизаци» яра, в. аь. экономически социальни вахаре дина принципаш законагIа дIачIоагI а яь дIаоттаяра хьакъехьарча программах хархархошта фу хет хар дукха. Цхьабакъда, — кхадж тоссара долча бюллетенаш тIа цу хьакъехьа аьнна цхьанкха хIама хиннадеце а — референдум дика чакхъаьнна яларе из хургдар мехка президента посте керттера военни администратор Зия-Уль-Хак автоматически дукхагIа вусаргволта.

Цудукха доал деча гIозараша мел могар дир цхьанкха тайпара «ца хоаш хIама» хургдоацаш. Оппозиционни партей, студенчески организацей бIаьш кулгалхой дина вюкалаш набахтенашка чубехна хиннаб. Кхадж тоссилга шоашта ловча тайпара дIадераде а хальъо хьалловац аьнна моттийталга Iалашде а атагIа хургдолаш, Iаьдалаша дIакхайкадаь хиннад, хаттарашта жоп луш бараш шоай удостоверенеш хьахьокхаза бартбоацаш бац, аьнна. Кхадж тоссача юкъе декъа ца лоацаш бола пакистанцаш кхаь шера набахта чубохка е 600 эзар рупий штраф танха езаш хила тарлуш хиннаб.

Цудукха цу гIожача политически спектакле беррига мехкара дукха нах аьтIабухаб. Уж унзара бIаха гIулакхаш леладой а списанаш юкъебахха хиннача пакистанцех аханел дукхагIбараш референдуме декъа ца лоацаш бисаб, цунна байкот е аьнна прогрессивни общественни организацеша баьча тIаьхьехкна жоп а луш. Дукхача дорхамий участникаш, из бIаргадайнараша деча тешалах, кхадж тоссаш хиннарел дукхагIа чIоагIа герзаца нийчовь полицейскеш хиннаб.

Зия-Уль-Хака гIожача политически трюко цIаьхха а хьахьекхар, мехка демократи юхаметтаоттара хьакъехьа, масала 1985 шера 23 марта массане юкъара парламентски харжамаш дара хьакъехьа цо дейна дош моттийта дейна долга. Хоаш ма хиллара, 1977 шера переворот а яь Пакистанера Iаьдал тIемахой бе дахача хана дена мехка чрезвычайни хьал латт, политически партеш бовьо йоацаш а, чIоагIгIа цензура оттаяь непайоазоне.

Мехкарча хIанзарча фарса духьала дукхача нахьа манифестацеш чакхъяьннай. Пакистанцаша хьадда «ах» йоах военни администраце халкъа духьаларча навкъа, хIана аьлча цу администраце демократии партIатох дIаьяккхай, мехках регионера американски империализма агрессе плацдарм яьй.

В. МАТЯШ,
В. ЗАЙЦЕВ
(ТАСС).

Цкъа лядаьчох цIаьхха а

ТОАДЕННА ХIАМА ДАЦ

ХЬАЛХАГIА А САННА ТРИКОТАЖНИ ФАБРИКЕ ДУКХА НАХ БАЛХА ТIЕХЬАБУС

Укх шера 28 июне тха газета тIа араьннар «ХIаране дег ца лезе» яха материал. Цу тIа дувцар Назрановски трикотажни фабрике къахьегараш тIехьабусаш балха кьуташ хилараз. Къахьегама дисциплине телзар дIадаккхара предприяте кулгалхоша, партийни а комсомольски а организацешка фу даьд хьежар тха укх денешка.

IуйрIйна бархI сахьт даьлча шоай балха моттигашка хила безаш ба трикотажни фабрика болхлой, гIуланхера наь. Цудукхьа управлене кьалтIаоал со. Директоре, цун заместителе, карттарча инженере, парторганизаце секретаре, комсомоле комитета наIараш хIанз а хьайийла яц.

Уж хьабаккарга ца а хьежаш, фабрика проходной йолчаьа вода со. ИйслагIчох пхи минот яьккай... Бакъда, укхаза нийх хьайча санна «гIогI» доалл. Луш-оалаш, шоай хенал дукха хьалха боагIаш санна пергIатта хьечанхбуел тIехьабисараш.

Цхьаццанниш саг вац тIахьаьньмар, хьеллаш йола наI цIеза, гучвоал кхт-кхийта саг, цкъаза ше-ше хьалзавана вала готтача проходной хьачанх а ца боалалуш бус уж.

Назрана бахараш я ца бахараш а ба дисциплина толхаьрашца. Царна юкъе ва оборудованена вола инженер К. Гагиев, лаборатора начальник З. Барахоева, технически отдела инструктор Л. Куштова, расчетни отдела йоккхагIйола бухгалтер Р. Погорова, дукха кхыбараш. Цхьа хIама зув аз укхаза латташ: тIехьабисараш вIалла хьоне дагадоаца хIама а аьле бекказа боала гIерт. Масала, Л. Куштовас ше хьатIехтоеччаме а йоах:

— Са больниче я.

Со-м тийша а дьра тийшавр цох, бакъда, са тешар пайда бий из больнице йоацаш хилча.

Р. Погорова раьза яц: «Со-м газан мара тIехьайнсавц, ма дика вонал хьо со тIехьайнсана дийнаьа». Из яхача цIенен фабрикане юкъе гIодж кхоссал юкъ мара яц...

ЦхьоалагIча шийни цехе технолога Р. Амиговс укх тайпара дувц цар тIехьалварах:

— Автобусаца я гIерташ йисай со.

Из а фабрикана дукха гаьна яц. Цу тайпара «бахьанаш» долаш кхы дукха нах бе балха тIехьабиса, уж беррига бунца газет а тоьаргдац.

ТIехьабисарел совгIа, пропускаш йоацаш а вена мотталел совгIа саг. Цхьа хIама белгалдаьккха безам ба са: нагахьа санна пропускаш йоацаш хьалха а фабрика шоай чубитабецара, уж йицьанна боагIаргбацар болхлой тахан. Масала, гIишлонхой участкерча С. Абадиева «спецовка мисе йитай» яха, М. Точиевас — цехе, барзIагIча конвейера контролера А. Тумгоевас, цоллагIча конвейера шоаш-моторист а М. Костоевас, кхычар цIагIа йитай пропускаш.

Пропуск хIама яц, шийга аларах доа занхийтар сортировщицас С. Арапиевас. Лакха белгалбаькхарех хIараьвр хIана вац аьнне, соне раьза воацаш ва ше балха тIехьаевсалга гучаваккхарах.

...ИйслагIчоа аз дьынад. Шоай хиннача балха хьабаьзарий цу юкъа цхьина, кхоакха хIама тега хийнад. Бакъда, дукхха цар новкъостий-м хIанз а балха кхаьхамаш ба. Фабрике наIарга латта тхо бIаргедайна, цхьабараш юхалестар, тIехьацхахье гIолла чубахкар дукьа. Эхь хеташ дерийхьогI цар ниI? Тхоьх а ца хеташ, цхьаьиха тIехьорре а чуийдна кхьехегаш болча шоай новкъостех кхета деза эхь, цар боль а ерригача фабрика болх а шоаш юхабетераш.

160 гаргга саг ва тахан тIехьаевсар. Аз саьхьате цар хьа ца беш биса бола дIаларвIаш хьш, мел за ду цар предприятена. Деррига а фу бахьан долаш да: хтт-хькъо минот хьалхагIа балха хьабетка аьнна цIагIара ара ца белар, шийх тешаш а ванна хьенннача участкаш дог ца лазар. Деррига дIадаьча — шоашта улиув къахьегача новкъостех аь-бехк ца хетар.

ДукхагIча дьакъе цудукха нийслуш да ер тайпа хIамаш. ХIаьта уж каст-каста а нийслу. Масала, укх шере нIс бетта 1460 моттиг хиннай нах балха тIехьабиса. ХIанз шийтагагIа бутт ма бий, вокха шин батта тIехьабисарш мел ба хьогI? Из хоаш дац. Ца а тешал ду башхлой тIехьабуулар дIададдахара укхазе лертIа йоакхо ца янга.

Из кхыча бесса делора укх шера июне тха газета дийцачох тахан цIаьхха дувца дезаргдацар. Вешта, болхлошта масал гойте, царна хьетан бала дисциплина лертIа хьаннар хьадеха дезараш шоаш а балха тIехьабуунаш хилча мел тадоагIаргдий гIулакх?

С. АРЧАКОВ.

Хьадувла, дагадовла вай!

СЛОВАРА ТӀАРА ГӀАЛАТАШ

Укх шера 3 ноябре арадаьннача «Сердало» газета тӀа я Оздоев ИбрахӀимa яьзь «Орфографецара [illegible] царащ» яхача корта а болаш йола статья. «Хьадувла, дагадовла вай» яхача рубрика я оттадь еннай из редакце, хӀаьта статья тӀа дувцача а кхыча а орфографецарча кхоачамбоацарийи гӀалгӀай литературни мотт дӀахо дегӀабоалабара де дезарийя хьакъехьа шоашта хетараш дувцара Ӏкамаихой, филологаш, юрташкарча школашка гӀалгӀай мотт хьехаш бола хьехархой, газет дешараш тӀа а хьийхаб.

Сона хетачох, дика дагадена а чӀоагӀа пайдане а хӀама да статья автора а газета редакце а дӀадоладаьр. Из инициатива шерра хьаллаца еза гӀалгӀай метта грамматика дӀахо эргадаьккха тоадара а цул лексикографи лер тӀа дьякха няйсъяра а дешай уйла еш болча беррига ша а.

ХЕТАРГАХЬА, дукхьал И. Оздоева шийи статья тӀа белгалдаьхача кхоачамбоацарех дийца Ӏе йиш яц гӀалгӀай литературни метта а орфографе а проблемаш ювцаш. Дукха шерагӀа хила беза уккала дувцача дешай гом. Цудухьа орфографецарча кхоачамбоацарех дувцале хьалхагӀа, газет дешарий теркам тӀаоза безам ба са, соги хьаьттача. ЧӀоагӀа лоархӀамеча проблемашта. Из да вай лингвисташта карагӀдийнарехи царех пайда нийбарахи дола дош.

Ховш долча тайпара, укх шера 61 шу дизад гӀалгӀай шоай йоазув дола. ХӀаьта хьатӀадоагӀача шера 60 шу дуз гӀалгӀай грамматикаж бола эгара хьалхара Ӏилман тохкам арабаьнна (1925 шера З. К. Мальсагова яздаь гӀалгӀай грамматика). ГӀалгӀай культурни вахаре Ӏалаьмате боккха лоархӀам болаш йола уж шин событи хиннача тӀехьагӀарча хана, дукха болх баьб кхаь йоахалах болча гӀалгӀай филологашки шарна гӀо деш хиннача эрсий а кхыча вонал долча халкъий а специалисташи гӀалгӀай литературни мотт дегӀабоалабара. Цар оттаьий гӀалгӀай грамматика кӀийлеиаш, хьадаьд тайп-тайпара дола массехк словарь.

ЧӀоагӀа беркате хиннад цу даьнъе тӀеххьара 25 шу. Нохч-ГӀалгӀай исторе, социологе, филологе Ӏилма-тохкама институто арахийцад цу шерашка тайп-тайпара дола дикъ нерда словарь. ШоалагӀа искатехад 1942 шера арадаьнна хиннача орфографически словара. Ала дезаш да, уж шкъэ словарь оттадаьр И. Оздоев ва аьнна. Боккъаллар аьлча, боккха болх ба цу башха йӀаьха йоацача юкъа цо баьр. КӀезига хӀама дац гӀалгӀай меттала яздеш болча наха а из мотт хьехараша а чӀоагӀа цакъа а долаш дола дикъ словарь арадаьккхар.

Къаьстта зам бе безаш хӀама да 1980 шера Москве арадаьнна 40 эзар дешах латта Эрсий-ГӀалгӀай словарь арахецар. Шеко а йоацаш, капитальни болх ба из.

Цхьабакъда, гӀалгӀай лингвисташа къаман литературни мотт дегӀабоалабара чӀоагӀа къахьийга дале а, 1957 шера тӀехьагӀа арадаьнна дикъа нердача словараца цхьаккха а дац, оалаш долча тайпара, кондидега кхоачадь а корректорий бехка чакхдийнна цхьадола гӀалаташ доацаш а. Из бахьан долаш тешшаме кулгале лувца йиш йолаш дац уж. Цудухьа шоаш оттаьча «орфографически правилех» язду хӀара непайоазон органш болхлоша. «Сердало» газета шийи я уж, издательстве шийи я, телевидении радион шо-шоай я. Из бахьан долаш царех цхьаннех а ца тешача боал газеташи книжкаши дешараш а радиогеи телевиденегеи ладувгӀараш а. «Ай, оаш-м шо-шоашта хеттача тайпара ма яздой», — оал цар. Къаьстта новкъа да гӀалгӀай метта орфографе дӀадехарашка хьежжа дола массане къоабалдаь тӀайийна а гӀалаташ доацаи а дола словарь ца хилар школашка тӀалгӀай мотт хьехача хьехархоштеи из Ӏомабеш долча бераштеи, хӀана аьлча, массане а цхьатарра язде деза дош, газета тӀа цхьан тайпаре книжка тӀа кхыча тайпаре яздеш моттигаш ноагӀо нийслу царна.

Ца хилийта йиш йолаш дий из хӀама? Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-тохкама институто, «Сердало» газета, «Лоаман Ӏуйре» яхача альманаха лайча; башха хала а доацаш дӀадакхла йиш я из кхоачамбоацар. Цу гӀуланха де дезар да 1980 шера Москве арахийца дола Эрсий-ГӀалгӀай словарага лаьрххӀа хьежа а хьежа, цу тӀара гӀалаташ гучадахар.

Цу бахьах доалла кхоачамбоацар кхоъ да. Цкъадале, перевод а яь арахийца эрсий словарь да из. ШоалагӀа-дале, цу тӀа цхьалолча эрсий дешашта еш йола переводаш йиза нийса лархӀа йиш йоацаш я. КхоалагӀа-дале, кӀезига дац корректорий бехка чакхдийнна типографски гӀалаташ а. ХӀаьта а боккха ба цу бала лоархӀам. хӀана аьлча, уж цхьадола гӀалат язадь дешаш дӀадаьлча, моллагӀа гӀалгӀай дош мишта язде деза хьагойт цу словаро. Хетаргахьа, бакъахьа хургдар Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-тохкама института кулгалхоша цу словара автора И. А. Оздоевна 1985 шера хьалхарча квартале цу тӀара дерригa гӀалаташ гучадаха задани лоре а, цо гучадаьха гӀалаташ «Сердало» газетой «Лоаман Ӏуйре» яхача альманахеи «словара тӀара гӀалаташ» аьнна йола рубрика хьа а йийлла, царех хӀара дош словара тӀа мишта яздаьд а, мишта яздича нийса хургда а дӀа а гойташ, арадоахаре. Из болх бича йиш хургья журпалистий, хьехархой, газет дешарий шоашта чӀоагӀа эшаш долча словарах бизза пайда эца. Цунах хургья словарь шоалагӀа арадаккхара йола нийчо а. Из хӀама ца дой, шийи бола йиш йола пайда лургбац цо ше эшарашта.

ОЗДОЕВА ИбрахӀима шийи статья тӀа дувцача орфографецарча кхоачамбоацарех дийцача, дукха дукхагӀа йола замечанеш а предложенеш а нийса я. Бакъда, масала, ЙӀаьхи а лоаца а мукъа оаз «а» цхьан алапаца белгалъяр нийса цахилар шеко йоацаш да. Авторо лххача тайпара, дукха моттигаш хул дукъ-дукъа маӀанаш дола дешаш вӀашки къоаста ца луш а из бахьан долаш предложене чулоацам кхетабе хала долаш а. Цхьабакъда, Оздоева могабеча нахъкъоца из кхоачамбоацар дӀадаккха йиш хуле тамаш я. ЙӀаьта мукъа оаз лоацачох хьакъоастаяра «а» яхача алапа тӀа хьаран уттаде вӀаштӀехьа ца хила мег, хӀана аьлча, машинисткаштеи типографски болхлоштеи хала хургда из хьаран уттаде, цудухьа дукха а езаргья царна из хӀема де Ӏомабалара. Сона хетачох, дикагӀа хургдар лоалахарча республикашка эрсий алфавитаца доаца шоай меттайта оаача алапашта фу даьд а хьежа, цар опытах, къоастадаь аьлча, хӀарий опытах пайда ийцача (цар алфавитеца долиш да, масала, эрсий доацаш дола алап «ае»).

Оздоев ИбрахӀима язду дифтонг «Уо» [illegible] нахьа яздича бакъахьа да яхаш. Сона хетачох, из ца дича бакъахьа да, хӀана аьлча, гӀалгӀай фонетикаш хийра я из оаз, цудухьа газет а книжка а дешаш волча гӀалгӀачох хала хургда шийи мотт цунга баиккхе. Атта хургдий цунна, масала, «Ӏа портфель хьуо, цо тӀорма хьуо» аьлла яздича, из фу яхилга да кхетаде?

Статья тӀара еррига вож предложенеш орфографецара кхоачамбоацараш дӀадаха гӀо дергдолаш а цудухьа кхоачашйича бакъахьа йолаш а я.

М. ЛЬЯНОВ,
журналист.

Поэзе мехка

ГИНИЕВ Махьмад-Сейд.

Наьнацарча безама

Сацарча тхурашта ухаш
со накъа,
Аз доахаш бирсача дуӀашкар
данъа,
Цхьалаза-цхьаь висача
гӀомарий ора,
Дог хьаста вацар са, нана,
хьо мара.

Чухьувза дерц доалар
Ӏоажалах Ӏеха,
Низ бахе кусар со байна
никъ лаха.
Цӏувзача шевало осрал
хьоре,
Цхьа гӀена хьовзаь мо,
нана, хьо гора.

Хьай кулгаш кхувдадеш, ца
кӀордош хьежа,
«ГӀаттавза! — оалар Ӏа, —
Хьай низах теша.
Вопале! Ер са дог, са дегӀ
да дега,
Дарцалар корорга хьай
накъа тана...»
БӀаргах бах ше дегош ховре
со гора,
Чухьувза дерц тедаш, нана,
хьо гора.
Кхайкар хьо: «Ихоаненна
веза хьа ваха,
ГӀозалах къастарах, висарах
пана,
Эсела вахьар из, аргдоацаш
наха...»
Дув ба са: дог цӀена,
Даьймехка ваха,
ДегӀа низ ца ихобаяц, ихе
кӀоарга аха..

Шерашца дӀатиллар дуӀай
дерц гаьна,
Со хьийста, со ихевах дог
сецар наьна.
Латт со хӀанз кашмашка
ихерах чурт лаьца,
Милаца муам беш, гӀайгӀаца
ваьца.
Оттаргвар мӀаршица наьна
боарз баста,
Маьржа-яӀ! Низ бац-иха,
цхъа мукъегӀ хьаста.
Массаза енай ер гӀенашца
сарцегӀ!
Сай наьнах хьарчав мо,
хьерч со хӀанз боарзах.

ХАШАГУЛЬГОВ Ӏаьла.

* * *

Кораш мо дола газеташ
хьалхашна а лийца,
сиверашка гӀандаш тӀа багӀа
боккхий нах.
Аьрдо пхьарсах Ӏасаш
ухк. БӀаргаснош доахк.
Никх хьайнаб гаьнийи:
кхесташ, Ӏонаг
гӀаьний гурматаш
боккхийча наьха
пхьукӀовгашка, газеташ тӀа,
нера.
Гуйре.

* * *

Парка згӀана бӀара гаьн
тӀера
бӀараш легадош йоала ше
йийнг.
Мора да цар бордаши
кулгаш,
Цхьан юкъе со
юрта кхьачна сайна,
кийтар сона.

УГУРЧИЕВ Азамат-Гирг.

Бакъдар котхургда

Сона бозац тӀема ала,
Чоенаш хинна лийгаш,
Цо тӀебена Ӏаьржа бала,
Бакъда, сох а тиннабоц.

Хийла вахьаб тӀемо вазар,
Хийле цӀенгахьа вийзавош,
ТӀемо аьча човний лазар
Тахан а тӀехьа дуваш диц.

МассагӀа наьна
бӀарг ба лешаш,
МассагӀа маьже йоацаш ва?
МассагӀа эгӀа хӀанз а
сатуеаш,
Байнараш цӀебоаларгӀ!

Малаз тӀема во ца довзаш,
Миьарешна хьувзан вар!
Атомаца кхерам тувеш,
Дуне Ӏаьрдда уйла яр!

Ах-астагӀа, чоенаш хинна
Лаьтта миллионаш ба.
Царна тахан бехке хинна
КӀала мала оттаргеаӀ!

Хьано тоаргъя цар чоенаш,
Хьано бала байбергбеӀ
Хьано хоттаргья маьженаш,
Хьано бизза нах баргбеӀ

Сона бозац тӀема ала,
Чоенаш хинна лийгаш,
Цо тӀебена Ӏаьржа бала,
Бакъда, сох а тиннабоц.

Сийлахь-Йоккхача Коталон 40 шу дузаш

Москвера Берлине кхачча лаца

22 шу даьннача капитана Неустроева цӀи Совинформбюро сводкашка йийкар 1945 шера Коталон бӀаьсти юкъе. Из командир а волаш хинна стрелкови батальон массарел а хьалха яхар рейхстага юкъе. Артиллерей аьнадеж гӀо а деш, эгара хьалхарчарна цу чу баьлар цу подразделене тӀемахой. 30 апреле геттара сайрантахьа лестача хана разведчикаша Михаил Алексеевич Егоровеи Мелитон Варламович Кантареи Коталон Байракх егӀай, керттерча оагӀон тхов тӀа. Фашистски бӀена чухьалхача хана майреи яьнал долеи гӀулакхаш чакхдахара Советски Союза Турпал яха цӀи еннай разведчикашта М. Егоровна, М. Кантарела, цар командирна С. Неустроевна.

ХӀаьта комбата тӀема никъ 1941 шера ноябре дӀаболабеннабар восеин училища лаьнка вола из разведчикий взвода командир хиннача Москвана юкхе. Цул тӀехьагӀа тӀемаца бӀаьха никъ бихьаб Малхбузенгахьа. чов яаш хиннай. юха а переднеи вахав. Степан Андреевич Неустроевна тӀем тӀа карагӀдайнна денаю гӀулакхаш белгалдаьхад Александр Невски, Даймехка тӀема I-чен II-чен степений, ЦӀеча Седкъа орденашеи «За отвагу» яхача медалашеи.

ТӀом чакхбаьннача тӀехьагӀа а дӀахо СССР Герзашцарча Низашна гӀулакх деш хиннав С. А. Неустроев. 1963 шера полковника чин а долаш отставке вахав.

Ер сурт 1975 шера даьккхад СССР Герзашцарча Низай Центральни музеерча Коталон Байракха хьалха. Аьрдехьара аьттехьа — батальона командир Николай Максимович Фоменко, разведчик Михаил Алексеевич Егоров, полка командир Федор Матвеевич Зинченко, дивизе командир Василий Митрофанович Шатилов, комбат Степан Андреевич Неустроев разведчик Мелитон Варламович Кантария (С. А. Неустроева шийи архивера).

ТАСС фотохроника.

Лоро хьехамаш

ЦА ХОВЧА НАХА ХЬЕХАЧА ДАРБАХ ЗЕ ДОАЛ

Лораш а амбулаторно-поликлинически учреждениеш а тоъаш йоллаше, дукха моттигаш нийслу цхьаболча вахаш шоашта, шоай гаргарча наха, бераштa дуатзоаш уттаеш. Цу тайпара деш дола дарба харцахьа да. «Лорал де гӀертараштa» хац молхаш мел яла еза, цар пайда е ле лара механизм йовзац. ЧӀоагӀа эз дезаш хӀама да. тайп-тайпарча наха цхьатарра лазар дале а, хӀараннa шийна йоагӀа молхаш мара хьожае йиш йоацалга. Из хӀама кхыга тайпара деш хилча, лазар харцдала тарлу. Кхыметтел чӀоагӀа аьрка аспирин е амидопирин сала йола молхаш а кхерме л цхьаболча наха.

Лаккхьа дувцаш дар бакъдеш да лергашта, къамаргашта, мерала хулаш дола лазараш харцдувлаш хилар. Цу органашта воспалени хилара бехке яраш вирусаши микробаши я. Царна духьала антибиотикаши сульфаниламидий препараташи хьежаю лораша. Бакъда, цар дукхал-кӀеаиггал къоастае ца хайча, цу медикаментех зе дала тарлу. Масала, лерга вӀашна хинна остри воспалени хроническа формага йоал. тӀаккха цуна дарба де дукха халагӀа хул, саг къорвала а тарлу. Из воспалительни процесс хьаьга яла а мег. ТӀаккха операци ца йича ягьац.

Талмастта лархӀа йиш йолаш хӀама дац лергашка молхаш еттилга. Цхьайолча хана цар грибкови инфекци йоаржаю. Грелка тӀайилла е компрессаш еш лазадаьнна лерг дӀоахделга а массаза ница лоархӀаш дац. Лораца могадац из лазар кӀоаргдеина дий е деций, цунца цхьана уиахочунна кхыдола лазараш дий ца хайча, из де.

Къаьстта дукха моттигаш нийслу наха цӀагӀарча средствашца ангина дарба деш. Миндалашкара микробаши ца луш юс цул тӀехьагӀа лораша еннача молхана а хайра дарба дац, ламашта хронически воспалени — тонзилит хулийт. Цу лазарц дукхагӀолча даьгье хирургически дарба мара пайдаца хилац.

Каст-каста нийслу чкъаьран е кхыйола тӀехк, церга бист е кхыйола кхачаи чӀоагӀа хӀама къамарга этта моттигаш. ТӀаккха фуннагӀа дий а, уж хӀамаш цар чу Ӏочуийта гӀорт цхьабераш. Маьхка чӀорг е Ӏаж бага белле къург бе гӀорт. Цувах хӀама ца хулаш моттигаш хул. ДукхагӀолча хана къамарга яха хӀама слизисти оболочнана чугӀорт, цу чу йоаллийс. ТӀаккха къамартара цӀий хьади, лазашта е пищевода воспалени хила тарлу.

ЧӀоагӀа даьржа да мерий чу тайп-тайпара нафтизина, санорина, эфедрина тӀадамаш деттилга, хӀаьта уж рецепт доацаш доххаш а да. Цхьабакъда, уж деттара хамаши дозеи тайп-тайпара да бераштеи боккхийбараштеи. Цул совгӀа, гипертонически лазар, стенокардия, цӀий лелача пхьаьнашта склероз, кхыдола деган жамараштеи хула цхьадола лазараш долча ваха уж молхаш етта йиш яц.

М. ВОЛОЩУК,
[illegible]

Культура хоамаш

ЮРТАХОЩЦА ВӀАШАГӀКХЕТАР

Укх деношка Ӏалаьмате дукха нах гулбеннабар СоагӀапчарча культура ЦӀага — шийи юртахой болча хьовшалгӀа вевавар Нохч-ГӀалгӀай АССР халкъа наьархо Боков Ахьмад.

Яздархочун вахара а кхоллама а наькъах къамаьлаш дир тӀема а къахьегама а ветерана Даурбеков Жамалдас, культура ЦӀея директора Коригов Уматгире, школа директора Бокова Тамарас, М. Горьке цӀерагӀча винсовхоза парткома секретара Боков Михаила, цу совхоза профкома председателa Р. Мамиловас, кхыгар.

Ше къамаьл деш Бокова Ахьмада барнал аьлар из безаме сайре вӀаштӀехьаьнкхачарна, балха дика аьттув балба шуна аьнна лоаца баькхар шийи юртарча къахьегамхошта.

М. ГУНОЕВ,
совхозе болхло.

КЕРДА МЕТОДИЧЕСКИ КАБИНЕТ

Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета снабжене а сбыта а управлени кердача административни цӀагӀа хьайийллад республика гражданси оборона материальни а технически а служба методически кабинет. Укхазарча болхлоша цига Ӏомаду гражданси оборона гӀулакх. Пенах хьалтеха а Ӏоахка а дукха тайп-тайпара плакаташ, схемаш, тойтара агитаце, кхыйола материалаш я укхаза. Истолаш тӀа, стелдашта да цу балха эшаш дола литература. Гражданси оборона Ӏомаяраш лаьрхӀа дозиметрически аппаратура а я укхаза. ХӀанзлехьа цига чакхъяьхай тайп-тайпара занятеш, совещанеш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Даьраши де дезараши

Укх деношка хилар «Спартак» яхача ДСО' Нохч-ГӀалгӀай республикански отчетно-харжамий конференци. Цига дийцар обществa карагӀдаьннарех а де дезаш хьалхашка латтарех а.

«Спартак» яхача ДСО-на чуйоагӀа 80 эзар саг чулоацаш, царца спортивно-унахцӀено тоайра болх чакхбоаккхаш йола бӀаь коллектив. Дукхача предприятешка юкъейоалаьй производственни гимнастика, болх беш я ударий клубаш. ДикагӀйола спортивни бригадаш а хиина дӀаэттай: Грозненски пассажирски автотранспорта производственни объединене Х. Торзаев керте латтача водителий яр, В. Кровец керте латта «Автоспецоборудование» завода токарий комсомольско-молодежной яр, кхыяраш.

Отчетни юкъа цу обществa кийчваьв дунен халкъашта юкъерча класса шиъ спорта мастер, 24 СССР спорта мастер, из дика толам ба. Дика бовзаш болча спортсмений цӀерашта уллув дӀаэттай нерда цӀераш. Царех ба А. Музикошвили, А. Бисултанов, Х. Асхабов, А. Вараев — борецаш; И. Шейко, Т. Иванова — нехдераш; В. Бирюлькин, Е. Бебик — велосипедисташ, кхыбараш.

Долаш да кхоачамбоацараш а. ДикагӀдолча физкультурни коллективай тренерий, общественникий опыт шерра дӀайовзийтац, дукхача производственни коллективашка йоацаш я чоалхане йоаца спортивни сооруженеш.

Н. СОКОЛОВА.

Боккха аьттув

Российски Федераце заслуженни артиста, Нохч-ГӀалгӀай АССР Ленински комсомола преме лауреата Нукхаров Тамерлана кулгалдеш бола Нохч-ГӀалгӀайчен наездникаш дика бовзаш ба вай мехка меттел, доазол дехьарча дукхача мехкашка а — Болгаре, Бразиле, Аргентине, Канаде, Японе, Франце, ФРГ, кхычахьа.

Массанахьа а цирк дешараша Ӏалаьмате безамe тӀаьц цар «Лоамарой легенда» яха романтически програма.

Соахка оаха хоам баьбар цу програмах вай артисташта Японе «Дошо Оскар» енна хиларах. Укх шера кхы цкъаьнка а боккха аьттув баьнаб Нохч-ГӀалгӀайчен цирка артистий. Уж даькъа лоацаш бар Монако яхача мехкарча Монте-Карло яхача городе хиннача цирковой искусства дунен халкъашта юкъерча конкурсе-фестивале (цига даькъа се-фестивале цига даькъа лоацаш бар 40 мехкара артисташ). Цар цига яьнкхар керттера приз — «Дошо клоун» яха совгӀат.

Ала деза, цига шоллагӀа йола приз а советски артисташка кхаьчалга. «Доло клоун» яха совгӀат а луш, шоллагӀа моттиг яьнкхар «воздушни пара» оалача гимнасташа — И. Васильеваси Ю. Александровеи.

ХӀанз ФРГ гастролашка ба Нохч-ГӀалгӀай джигиташ. Кердача шера уж хьоашалгӀа гӀоргба Японе.

А. [illegible].

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

17.00 — «Дешара наӀараш массанеиа а йийлла я». «О ликвидации безграмотности» яхача декрета 65 шу дизарга.
17.45 — «Лаьттен, ситалеи форда тӀеи».
18.15 — «ХӀанзара дунен болхлой болами».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Вай беш».
19.30 — Хоримашта накъадолхаш.
19.35 — «Наьна сесаги мари метгена кӀаахьа» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Вай уж наьнъаш дицде йиш яц». Поэзи. С. Орлов.
21.45 — СССР халкъа артистка М. Плисецкая даькъа лоаца фильм-концерт.
22.30 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

16.40 — «Николай Бауман». Художественни фильм.
18.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
18.30 — Экономика керттера денхар. «Эффективни производства кӀийла». (НПО «Промавтоматика»).
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
19.20 — Киножурнал.
19.30 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Маршал Жуков».
20.00 — «Бийса дикъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Бургацацарча хоккейх йола СССР чемпионат. «Зоркий» — «Родина». 2-гӀа тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «БорхӀ къоанон цхьа йоӀ». Телевизионни художественни фильм.
22.55 — «Керданараш».

16.55 — Тха корреспонденташ дувц.
17.25 — «Бералгара хьовсагӀа». В. Быков. «Обелиск».
18.15 — «Ӏилман вахари», Атомни энергетика тахан.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Мультфильм.
19.20 — «Дунен кагирхойи».
20.00 — «Хьал а хьар, дегӀ а дера кортамукъалено» яхача документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Живари, мехкарий!». ЙӀагачан кхачани промышленноста болхлой ялъ. Перерыв йолча хана (22.45) — «Тахан дунен тӀа».
23.50 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Са хьамсара школа». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Астрономи. 10-гӀа класс.
9.05, 12.35 — Немецкий мотт.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам бахар. Массе а оагӀоралъара саг хьалкхевар. Из дош лоархӀаме хилар. Хьалкара передача.
11.00 — А. П. Чехов. «Хамелеон».
11.10 — «Вай беш».
12.05 — «Природоведение» передача почта.
13.05 — «Партех дола дувцараш». «Массе а правительствай а халкъий а керттера денхар». (Тайп-тайпара общественни отношенеш дола пачхьалкхений машаре яхара хьакъехьарча ленински принципах).
13.50 — «XVIII-ча бӀаьшера эрсий искусство». Скульптура.
14.20 — «Караева хьосташ». СССР халкъа хьехархочох А. Г. Караевех йола телевизионни очерк.
14.50 — Юха а дог позех дизад да». Н. А. Некрасова кхоллам.
15.35 — «Керданараш».
17.00 — Документальни фильм.
17.30 — «Йоаккхача залах дела дагадохам». Телевизионни фильм.
18.45 — «Депутатски гӀулакхаш» (нохчий меттала).
19.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
19.30 — «Лоаман ихалсаг» яха телевизионни клуб» (гӀалгӀай меттала).
20.00 — «Бийса дикъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «Кхерам боаца болам».
20.30 — «Ӏан эскиз». Киноэрисовка.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Тхьамна капитана». Художественни фильм.
23.00 — «Керданараш».

26 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «БорхӀ къоанон цхьа йоӀ». Художественни фильм.
9.55 — Пионерски концерт.
10.25 — «Дийнача кӀаман дунен тӀа».
11.25 — «Наьна сесаги мари метгена кӀаахьа». Художественни фильм.
12.30 — «Керданараш».
14.30 — «Керданараш».
14.50 — «Сайгира юхера город» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
15.10 — «Зенон хой-теш хьона?». «Дукхача ноахалий деллахье», Ӏалаш лорадарах.
15.50 — «Керданараш».
15.55 — «Эрсий метта кхамаьл».
16.25 — «Валдайски гургалаш». Гор. Новгородарча берий художественни коллективай концерт.

РАДИО

25 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
8.36 — «Кавказ» яхача совхоза Гарданов Керима комсомолчоча бригадена хетадаь дола радиоотрытка (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Яхьах хулаш бола пайда» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманко» (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Хоримашта накъадолхаш. «Дог гӀездоккха хувцамаш» (гӀалгӀай меттала).
16.16 — «Социалистически яхье хьайхалаттарашта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Музыкальни передача «Дуенал, байн».
17.30 — Лирически музыка сайре.
18.30 — Халкхара ашараш.

26 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.36 — Даймехках дола назмаш (нохчий меттала).
11.15 — «Даннача деша еттӀахьа хилар» (гӀалгӀай меттала).
11.30 — «Барт тайнача дезале» гӀалгӀай меттала).
11.50 — «Ден тенашта» (эрсий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъара хьал (нохчий меттала).
16.15 — «Халкъа кхоллам» яха музыкальни программа (гӀалгӀай меттала).
16.45 — Партийни вахар. «Сий дола цӀи». Корреспонденци (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Хьайбашлелодечер рапорт ду» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Опереттай сийрдаха ӀагӀонаш». Музыкальни передача.
17.27 — М. Дикаева стихашта даькъа нийсаш.
18.20 — Халкара музыка.

Хаоттам

Тахан республике гӀоллен Грозней морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, Ӏуйрийна ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 2 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 1 — 3 градус шедал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашна лаьгӀо лоа а делхаш, дохи а доалдаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 5 — 10, дийнахьа 0 — 5 градус шелал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ФЕ ХИЛА

НаькъагӀа лелара правилай 26,4 пункте дӀаяздаь дац баьдеча, хӀама шаьра бӀарга ца гуча хана гӀудалкхаца водаш хилча фонараш охна еза хьалхашкахьа кӀай ала болаш тӀехьашкахьа цӀе ала болаш. Цхьа фонарь оллача а мегаргья хьалхашка кӀай сердали тӀехьашкахьарча аьрда оагӀоца цӀе сердали йолаш.

Назрановски районе кирпичний завода доалахьарча «Кубань» яхача автобуса водитела А. М. Абадиева Насар-Керте гӀолле хьавоагӀаш тӀатехай из цу юртарча Х. М. Эсмурзиевас лехкаш хиннача гӀудалкха. Цхьабакъда, наькъагӀа лелара правилаша дӀадеххача тайпара кийчъаь хиннац гӀудалкх, бийсанна а дийнахьа а хӀама шаьра бӀарга ца гуча хана лела бокъо хургйолаш.

Корта бово валар шенна а болаш автотранспорт лехкарах укх шера 11 бетта республика наькъашка 79 авари яьй транспортаца 16 саг ве а вуаш, 99 сага чов яаш а еш.

Урус-Мартановски районе духьеле йоагӀача водитела А. А. Саидова лехкаш хиннача Госфилармоне доалахьарча КАВЗ автобуса «КамАЗ» яха грузовой автомашин тӀатехай «Сельхозавтотранс» яхача ГТП болх беш волча цун водитела Л. А.-М. Ахиева, Алхан-Кала яхача юртара Ӏоъара а ваьна Ӏовоагӏаш 3 километр гаьна ваьнача метте. Автобуса тӀа баьгӀача пассажирех цаӀ лозаваьа.

Пауровски районе, цигарча райисполкома культура отдела доалахьарча «Кубань» яхача автобуса водитела В. С. Цагаева, Моздок-Кизляр наькъа 397 километре кхаьчача хана никъ ца бия-ла шаьра хиларах машин юкъаькъовла ца а могаш, аьтта оагӀорахьарча киювета чу а кхесса тӀаьтӀаьтӀаьккхай. ЧубаьгӀача пассажирашта човнаш хиннай.

Ша биала лоамарча новкъа гӀолла Веденски санэпидстанце доалахьарча УАЗ-469 яхача легковой автомашинаца ӀовоагӀаш акка валав цун водитель С. С. Каямов.

ДӀадаххача кӀирагӀа (13 декабрера 20 декабре кхаччалца) 15 авари яьй НГӀАССР наькъашка. Цига 4 саг вийнна, 17 сага човнаш яьй.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспорта — 2-65-01; юрта болхана — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехашай — 2-85-64; корректорски — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; [illegible] секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-88-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00340. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5335.